

JAAERVERSLAG 2022

VLAAMSE
ERFGOED
BIBLIOTHEKEN

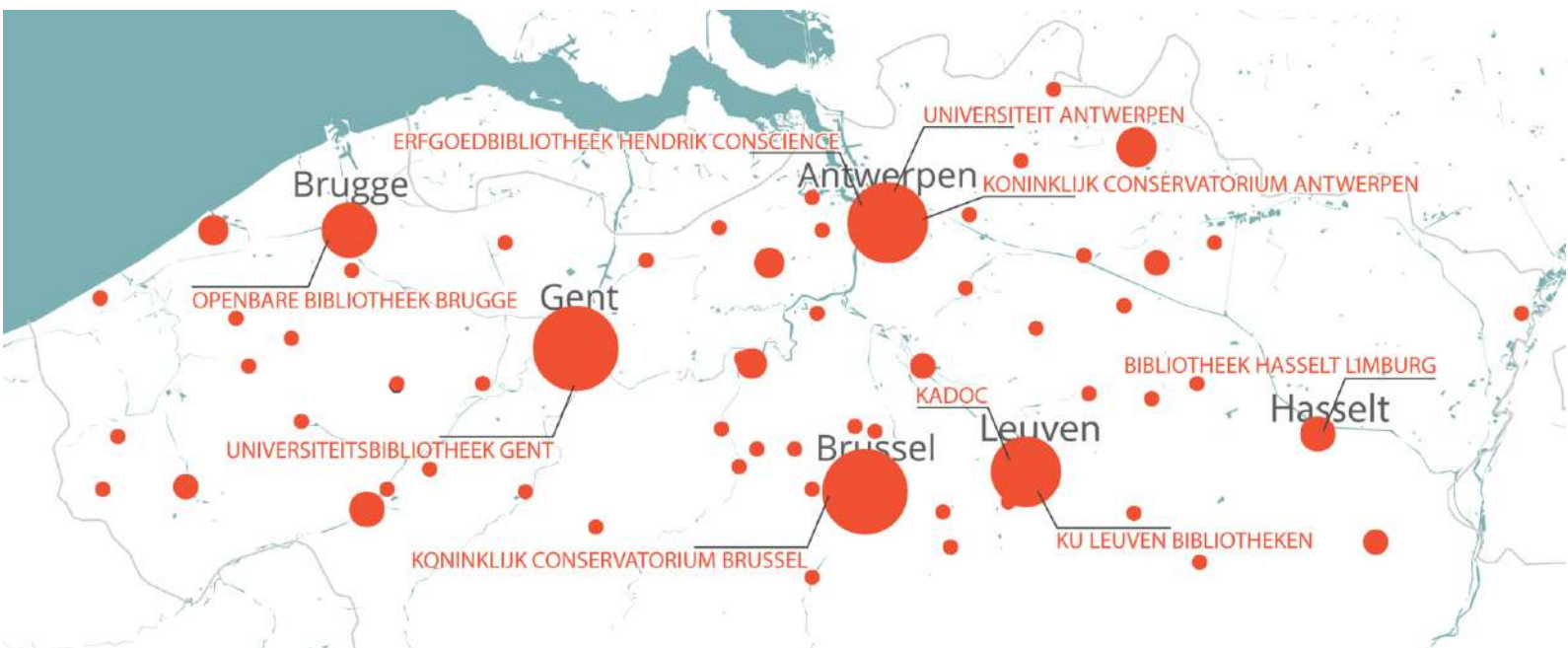

Vlaanderen
verbeelding werkt

INHOUD

ONZE ORGANISATIE	3
ONS TEAM	4
1 SAMENBRENGEN	7
COLLEGAGROEPEN	7
KLANKBORDGROEPEN	10
EXPERTISEDELING	11
INFORMATIEVOORZIENING	14
LIDMAATSCHAPPEN	17
2 COLLECTIEBELEID	19
COLLECTIEWIJZER ERFGOEDBIBLIOTHEKEN	20
GOVPUB	22
TOPSTUKKEN	23
COLLECTIEAFSPRAKEN EN -MOBILITEIT EN OOK	24 25
3 ZICHTBAAR EN VINDBAAR	26
STCV. DE VLAAMSE BIBLIOGRAFIE VAN HET HANDGEDRUKTE BOEK	27
IMPRESSVM. DE WIEG VAN DE VLAAMSE BOEKDRUKKUNST	29
ABRAHAM. CATALOGUS VAN BELGISCHE KRANTEN	30
MMFC. MEDIEVAL MANUSCRIPTS IN FLEMISH COLLECTIONS	31
COMITES LATENTES: VERBORGEN HANDSCHRIFTEN AAN HET LICHT GEBRACHT	32
UNICAT	34
4 DIGITALE TOEGANG	35
DBNL. DIGITALE BIBLIOTHEEK VOOR DE NEDERLANDSE LETTEREN	36
PRIMEUR. REDDINGSPROJECT VOOR BEDREIGD VLAAMS KRANTENERFGOED	38
NIEUWE TIJDINGEN. LANDELIJK PROGRAMMA VOOR HET BEHOUD VAN HET VLAAMSE KRANTENERFGOED	40
OPENDATAHUB	42
FLANDRICA.BE. ERFGOEDBIBLIOTHEKEN ONLINE	43
5 BEHOUD EN BEHEER	44
COLLEGAGROEP 'BEHOUD EN BEHEER'	45
EXPERTISEDELING	47
6 SAMENLEVING	48
VERANKEREN	49
7 BELEID	51
BESTUUR	52
FINANCIEEL	56
PERONEEL	58
KWALITEITZORG EN PROJECTMANAGEMENT	62
COMMUNICATIE	64
BIJLAGEN	66
1 DOELSTELLINGEN BELEIDSPLAN 2019 – 2023	67
2 DOELSTELLINGEN BEHEERSOVEREENKOMST 2019 – 2023	71

ONZE ORGANISATIE

Spreiding van organisaties met bibliothecair erfgoed en de erkende erfgoedbibliotheken

Onze missie

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken verbindt erfgoedbibliotheken en andere organisaties die bibliothecair erfgoed beheren in Vlaanderen en Brussel. We versterken hen in de professionele uitvoering van de erfgoedfuncties door te bouwen aan expertisenetwerken, door het vergroten van de kennis over en zichtbaarheid van dit erfgoed, en door samen met de sector te werken aan gedeelde oplossingen. Zo dragen we bij tot duurzaam bewaard en vrij toegankelijk bibliothecair erfgoed dat iedereen in onze meerstemmige samenleving inzicht, inspiratie en beleving verschaft.

Onze visie

Vlaanderen bezit rijke collecties geschreven, gedrukte en digitale publicaties zoals handschriften, boeken, kranten, tijdschriften, kaarten en plannen, prenten en bladmuziek. Dat bibliothecair erfgoed wordt beheerd door erfgoedbibliotheken, archiefinstellingen, musea, erfgoedverenigingen en door organisaties die erfgoedbeheer niet als kerntaak hebben. Als Vlaamse Erfgoedbibliotheken ondersteunen en verenigen we dit diverse veld rond de specifieke uitdagingen die zich stellen bij het beheer van bibliothecair erfgoed, met speciale aandacht voor actoren die moeite hebben om dat erfgoed goed te omkaderen.

Als dienstverlenende organisatie zetten we ons in voor de realisatie van een dynamisch bibliothecair erfgoedveld dat zich kenmerkt door:

1. *Verbinding.* Beheerders van bibliothecair erfgoed kunnen elkaar ontmoeten en inspireren. Ze voelen zich ondersteund door elkaar en door het brede erfgoedveld.
2. *Collectiekennis.* De omgang met bibliothecaire collecties in Vlaanderen wordt versterkt door ze steeds beter in kaart te brengen.
3. *Collectieontwikkeling.* Erfgoedbeheerders verzamelen Vlaams bibliothecair erfgoed op een coherente manier, met aandacht voor participatie en diversiteit.

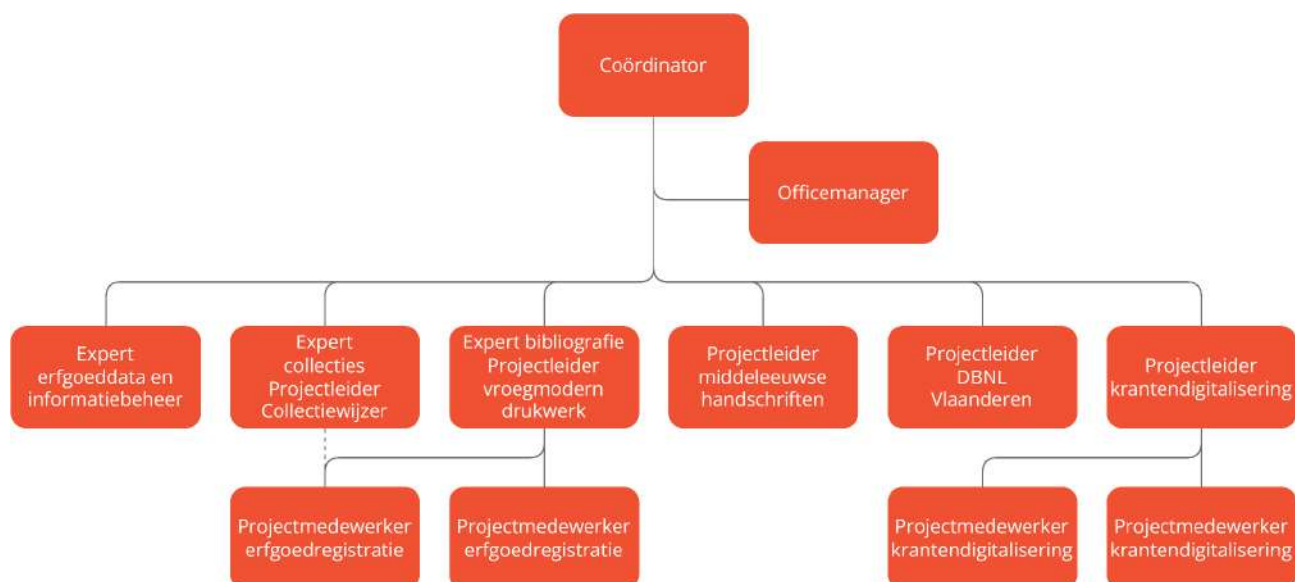
4. *Expertise*. Alle beheerders van bibliothecair erfgoed kunnen de nodige kennis- en vaardigheden verwerven om op een professionele manier zorg te dragen voor hun collecties.
5. *Vindbaarheid*. De rijke collecties bibliothecair erfgoed zijn goed zichtbaar voor collectiebeheerders, onderzoekers en liefhebbers in binnen- en buitenland.
6. *Toegankelijkheid*. Het gebruik van het Vlaamse bibliothecair erfgoed is gemaximaliseerd door een optimale digitale en fysieke terbeschikkingstelling.

Deze waarden staan daarbij voor ons centraal:

1. *Openheid*. Bij onze initiatieven is er ruimte voor alle organisaties die bibliothecair erfgoed beheren. Die openheid is ook weerspiegeld in onze bestuurs- en projectorganen.
2. *Samenwerking*. We gaan voor gedeelde oplossingen voor gedeelde uitdagingen. Zo overstijgen we samen met collectiebeheerders en andere intermediairen de mogelijkheden van individuele organisaties.
3. *Deskundigheid*. Ons team combineert een grondige kennis van de sector van erfgoedbibliotheken in Vlaanderen en Brussel met expertise over bibliothecair erfgoed. We versterken onze initiatieven door het betrekken van een breed netwerk van specialisten in Vlaanderen en daarbuiten.
4. *Duurzaamheid*. De gedeelde instrumenten die we ontwikkelen zijn essentieel voor efficiënt, innovatief en toekomstgericht beheer van het Vlaams bibliothecair erfgoed. We houden ze duurzaam ter beschikking van collectiebeheerders en de erfgoedgemeenschappen.

ONS TEAM

Onze projecten en activiteiten worden ontwikkeld en uitgevoerd door een team van deskundige medewerkers. Ze beschikken over een sterk netwerk binnen hun expertise, zowel in als buiten Vlaanderen. Ze combineren een grondige kennis van het Vlaamse bibliothecair erfgoedveld met onmisbare specialismen en praktische ervaring rond bibliothecaire collecties en materiaaltypes.

Organogram van het team van de Vlaamse Erfgoedbibliotheken in 2022

De onderstaande medewerkers zetten in 2022 voor korte of lange tijd enthousiast hun schouders onder de initiatieven van de Vlaamse Erfgoedbibliotheken.

DAVID COPPOOLSE
Coördinator

JEROEN CORTVRIENDT
Expert erfgoeddata
en informatiebeheer

GODFRIED CROENEN
Projectleider middeleeuwse
handschriften

SARAH FIERENS
Projectleider DBNL
Vlaanderen

ZANNA VAN LOON
Expert analytische bibliografie
Projectleider
vroegmodern drukwerk

SARA MOENS
Expert collecties
Projectleider Collectiewijzer

SOPHIA ROCHMES
Projectleider
krantendigitalisering

HELEEN WYFFELS
Expert analytische bibliografie
Projectleider
vroegmodern drukwerk

JANUSZ BARWIK
Projectmedewerker
erfgoedregistratie

TOM EERKENS
Projectmedewerker
erfgoedregistratie

MONTAINE DENYS
Projectmedewerker
krantendigitalisering

ZOFIA DETEMMERMAN
Projectmedewerker
krantendigitalisering

ANTON RAATH
Medewerker databeheer

LOTTE RENARD
Projectmedewerker
krantendigitalisering

BRITT JANSSENS
Officemanager

VEERLE OERLEMANS
Officemanager

DIANA GOODWIN
Vrijwilliger
middeleeuwse handschriften

LAURENT BREEUS-LOOS
Stagiair
middeleeuwse handschriften

HANS OP DE BEECK
Stagiair
communicatie, DBNL,
krantendigitalisering

CATHO CREEMERS
Stagiair
middeleeuwse handschriften

LIAM GIRAERTS
Stagiair
krantendigitalisering

CIEL DE KOCK
Stagiair
krantendigitalisering

CLAUDIA RENZI
Stagiair
middeleeuwse handschriften

SOPHIE BECUE
Stagiair
krantendigitalisering

LUNA SPRUYT
Stagiair
middeleeuwse handschriften

JEF DE LANGHE
Stagiair
krantendigitalisering, DBNL

KLARA DE MAESEINEIR
Stagiair
krantendigitalisering

KATHY WUYTS
Stagiair
krantendigitalisering

INGE TIMAN
Stagiair
krantendigitalisering

ELIZE VAN OPSTAL
Stagiair
middeleeuwse handschriften

1 SAMENBRENGEN

We verenigen de erfgoedbibliotheken en zetten hen nadrukkelijker op de kaart.

COLLEGAGROEPEN

→ BP 1.5 Kennisopbouw en expertisedeling

→ BO 1.2 Versterken

Als netwerkorganisatie en kennismakelaar zetten we in op collegagroepen waarin professionals regelmatig samenkomen en zo kennis delen en creëren. Op een informele en laagdrempelige manier leren collega's elkaar kennen, adviseren ze elkaar bij grote en kleine uitdagingen en ontdekken ze opportuniteiten voor onderlinge samenwerking.

In het verleden namen we al het initiatief tot collegagroepen rond specifieke materiaaltypes (handschriften), thema's (collectiebeleid en het verhuizen van collecties) en methodieken (Cometa). In deze beleidsperiode zetten we extra in op deze vorm van lerende netwerken.

We documenteren de werking van collegagroepen duurzaam. Elke collegagroep kan beroep doen op een online documentruimte, zodat de deelnemers onderling informatie kunnen uitwisselen en de opgebouwde kennis steeds kunnen raadplegen. De ervaringen bij het opzetten en runnen van collegagroepen worden binnen het team gedeeld, onder andere via een levende handleiding op ons intranet.

Oude drukken

De opstart van een collegagroep 'Oude drukken' was door de coronamaatregelen uitgesteld tot begin 2022. Bij de start van een nieuwe collegagroep zijn netwerken en kennismaking belangrijk. Een fysieke startbijeenkomst heeft daarom de voorkeur. In 2022 kwamen collega's tweemaal samen, de ene keer bij de Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience en de andere bij M Leuven. Op het programma stond onder meer de voorstelling van inspirerende initiatieven rond collecties vroegmodern drukwerk, zoals digitalisering en vrijwilligerswerking. Een brainstorm tijdens de eerste bijeenkomst leverde inspiratie voor volgende bijeenkomsten. De groep besprak op beide bijeenkomsten enkele concrete vragen, zoals de voor- en nadelen van verschillende collectie-registratiesystemen bij het beschrijven van convoluten.

Achter de schermen in M Leuven met de collegagroep 'Oude drukken' (Foto: M Leuven)

Behoud en beheer

De collegagroep 'Behoud en beheer van bibliothecair en documentair erfgoed' brengt collectiebeheerders, behoudsmedewerkers en bibliothecarissen samen rond preserving en conservering van collecties. Zowel de dagelijkse collectiezorg als het beredderen van uitzonderlijke calamiteiten staan op het programma. We organiseren de collegagroep samen met FARO.

In 2022 kwam de collegagroep drie keer samen. In februari wisselden maar liefst 65 collega's tips en advies uit rond de preventie en aanpak van schimmel. Gevaarlijk erfgoed vormde het thema van de bijeenkomst in juni, waarop een twintigtal collega's hun ervaringen deelden. In november bespraken

zeventien collega's hun plannen voor de toekomst en leverden ze input voor een onderzoek naar de bestrijding van schimmel met producten op basis van bio-organismen.

Digitalisering van periodieken

Professionals uit de sector komen samen in de collegagroep 'Digitalisering van periodieken' om aan kennisuitwisseling te doen en ervaringen rond dit thema te delen: van aanbesteding en kwaliteitscontrole tot een overkoepelend beleid over de digitale bewaring van kranten. Deze groep organiseren we samen met meemoo en FARO.

In november kwamen in het kader van deze collegagroep vijftien collega's samen voor een eendaagse workshop 'Werken met XML-bestanden'. Mirjam Cuper van het KB Lab (Nederland) leerde hen om informatie uit XML-bestanden te structureren en te exporteren.

Workshop 'Werken met XML-bestanden' bij meemoo

Handschriften

Onze collegagroep 'Handschriften' geeft curatoren van handschriftencollecties en andere geïnteresseerden de kans om praktijkgerichte informatie en kennis rond het beheer van middeleeuwse manuscripten uit te wisselen.

In maart kwam de collegagroep virtueel samen. Medewerkers van de Openbare Bibliotheek Brugge stelden voor wat ze doen rond IIIF-technologie binnen het MMONK-project. Een medewerker van meemoo sprak over het GIVE-Topstukkenproject. In november volgde een fysieke samenkomst in het Rijksarchief te Antwerpen. Medewerkers van het project 'Boek/Delen' (M Leuven) leidden een workshop rond de problematiek van de classificatie van collectiestukken als 'handschrift', 'oude druk' of 'handgeschreven document'.

Deelname aan collegagroepen van anderen

Onze medewerkers namen in 2022 zelf ook deel aan collegagroepen van andere organisaties:

- Gebruikersgroep 'Cultureel erfgoed en auteursrecht' (FARO, VKC, Move)
- Collegagroep 'Kunstenaarspublicaties' (Middelheimmuseum)
- Collegagroep 'Digitale collectieregistratie' (FARO, meemoo, Departement CJM)
- Werkgroep Catalografie (Anet)
- Collegagroep IIIF (Meemoo, VKC, Universiteitsbibliotheek Gent, Openbare bibliotheek Brugge)
- IMPACT Hour (IMPACT Centre of Competence in Digitisation)

KLANKBORDGROEPEN

→ BP 1.5 Kennisopbouw en expertisedeling → BO 1.2 Versterken

We doen bij de uitwerking van initiatieven een beroep op experts en betrokkenen van uiteenlopende achtergrond. Die leveren elk vanuit hun functie, rol of kennisgebied een belangrijke bijdrage aan de realisatie van een project of aan onderdelen ervan.

Bij onze projecten brengen we experts en betrokken partijen formeel samen in een klankbordgroep of adviescommissie. Zo'n groep vormt een netwerk van Vlaamse en (inter)nationale actoren rond een project. Leden zijn bereid hun kennis, ervaring en netwerk in te zetten en om feedback te geven op vragen en documenten die het projectteam voorlegt.

Een klankbordgroep geeft geen sturing aan een project, maar is belangrijk om de kwaliteit ervan te verhogen en voor draagvlak te zorgen bij projectpartners en de bredere cultureel-erfgoed-gemeenschap. Een klankbordgroep reikt ideeën aan die helpen om een antwoord te bieden op uitdagingen die zich voordoen bij de uitvoering van een project. Die feedback zorgt ervoor dat bij het projectteam een beter begrip ontstaat van de materie. Alle opties, invalshoeken en standpunten zijn daarbij welkom.

Lopende en geplande klankbordgroepen

De klankbordgroep van het handschriftenproject MMFC/Comites latentes bestaat uit vertegenwoordigers van projectpartners, expertisecentra en een dertigtal experts uit universiteiten, onderzoeksinstituten en de erfgoed- en bibliotheeksector uit binnen- en buitenland. De projectleider overlegt geregeld met individuele leden van de klankbordgroep. Ze reiken ook oplossingen aan bij vragen die rijzen bij de registratie van individuele handschriften.

De klankbordgroep van de Abraham-krantencatalogus is sinds het aflopen van het Abraham 2020 project niet actief, maar blijft bestaan en kan zo nodig gereactiveerd worden. Als klankbord voor het krantendigitaliseringsproject Nieuwe Tijden dient een adviescommissie die bestaat uit een vertegenwoordiger van meemoo, expertisepartners KBR, Histories, Metamorfoze (KB NL) en het Ghent Centre for Digital Humanities, en vertegenwoordigers van deelnemende collectiebeherende instellingen. De adviescommissie kwam in 2022 samen om advies te geven over de vijfjarenplanning voor het landelijke krantenprogramma dat het project ontwikkeld. Daarnaast heeft de projectleider beroep gedaan op individuele leden bij specifieke aspecten van het project.

Rond het STCV-project bestonden er verschillende groepen. In 2022 brachten we die samen tot één klankbordgroep. Voor het nieuwe tweejarige project IMPRESSVM richtten we in 2022 een adviescommissie op die adviseert over de beschrijving en registratie van incunabelen. Hierin zetelen (inter)nationale experts, zowel onderzoekers als collectiebeheerders. Zij staan mee garant voor de kwaliteit van het nieuwe beschrijvingsmodel, specifiek voor incunabelen.

Voor de ontwikkeling van de nieuwe Collectiewijzer Erfgoedbibliotheken overlegden we in de afgelopen jaren meermaals met collega's van de erkende erfgoedbibliotheken. In 2023 roepen we voor deze dienst een formele klankbordgroep in het leven.

EXPERTISEDELING

→ BP 1.5 Kennisopbouw en expertisedeling → BO 1.2 Versterken

Vanuit onze expertise verlenen we advies aan organisaties en particulieren met vragen rond bibliothecair erfgoed en verwijzen we hen op een goede manier door.

Adviesverlening

We krijgen geregeld vragen van bewaarinstellingen, onderzoekers, culturele organisaties en particulieren. We engageren ons om zo snel en correct mogelijk te antwoorden. Zo nodig zorgen we voor een begeleide doorverwijzing. De 'gewone' adviesvragen gaan vaak over de vindbaarheid van erfgoed, zoals (digitale) kranten, en over collecties die een nieuwe bestemming zoeken. Via Flandrica.be krijgen we af en toe vragen over de reproductie van collectiestukken.

Daarnaast worden we regelmatig gecontacteerd om vanuit onze expertise andere cultureel-erfgoedorganisaties bij te staan. Collectiebeherende organisaties contacteren ons bijvoorbeeld met vragen rond waarden, collectieplannen en het aanvragen van een kwaliteitslabel. Meemoo vroeg ons om advies bij de selectie van bibliothecaire topstukken die in aanmerking kwamen voor digitalisering binnen het GIVE-project. Daarnaast adviseerden we ETWIE bij de aanpak van een bevraging over bibliothecair erfgoed rond textiel. Deze bevraging zal leiden tot een veldtekening en vormt het startschot voor collectie-overleg rond dit thema.

De projectleider oude drukken adviseerde de KU Leuven bij het uittekenen van het onderzoeksproject *Vertalend gevormd. Vertaalpraktijken en de constructie van literaire autoriteit in de achttiende-eeuwse Lage Landen*. De projectleider handschriften was lid van de adviescommissie voor het onderzoeksproject 'Multilingual Dynamics of Medieval Flanders' (Universiteit Utrecht). Hij adviseerde verschillende Belgische en Nederlandse onderzoekers over een Vlaams handschrift in Alençon, en over fragmenten bewaard in de abdijen van Park en Averbode en de bibliotheek van de Universiteit Gent. Op vraag van KOERS hebben we voor hun project 'Beschreven' onze expertise rond tekstherkenning gedeeld.

Traject Virtueel Museum van Vlaanderen

Tegen eind 2023 wil de Vlaamse overheid een virtueel Museum van Vlaanderen realiseren. Dit museum toont op een interactieve manier het Vlaamse erfgoed in al zijn diversiteit via storytelling en de nieuwste digitale technieken. Om dit virtuele museum vorm te geven doet de overheid een beroep op de sector. Ter voorbereiding van dit participatieve traject consulteert men op regelmatige tijdstippen ook de intermediaire organisaties. Dit jaar kregen we de resultaten van de sectorbevraging gepresenteerd en gaven we feedback op de eerste ontwerpen. De expert erfgoeddata nam bovendien deel aan de trefdag in november. Verder verspreidden we de communicatie over het project naar de deelsector van de erfgoedbibliotheken.

Vorming

Opleidingen vroegmodern drukwerk

In 2022 verzorgden we opleidingen over vroegmodern drukwerk voor twee verschillende doelgroepen. In juni vond een vierdaagse 'STCV-workshop' plaats. Deze workshop, die we om de twee à drie jaar organiseren, reikt een grondige basiskennis aan over boeken en ander drukwerk vervaardigd vóór 1800 en leert de deelnemers hoe je dergelijke collecties op een consequente en goede manier kan

registreren. De workshop gaf erfgoedprofessionals en onderzoekers de kans om kennis te maken met de materialiteit van het vroegmoderne boek en de methode die ons bibliografisch project STCV gebruikt bij het opstellen van gedetailleerde beschrijving van Vlaams vroegmodern drukwerk. Het programma van de workshop bestond uit een combinatie van theoretische sessies en praktische oefeningen met collectiestukken van de Universiteit Antwerpen.

Praktijkoefeningen tijdens de STCV-workshop in de Universiteitsbibliotheek Antwerpen

In april maakten we bachelorstudenten van de KU Leuven warm voor boekhistorisch onderzoek en het gebruik van de STCV-databank met een 'speeddate met oude drukken'. Samen met KU Leuven Bibliotheken gaven we hen op een laagdrempelige manier informatie over verschillende aspecten van de vorm van het handgedrukte boek en van de beschikbare hulpmiddelen voor het beschrijven en lokaliseren van vroegmodern drukwerk.

Expertisepartner

We dragen ook bij aan projecten van andere erfgoedorganisaties via deelname aan projectgroepen.

We maken deel uit van de stuurgroep van 'MMMONK', een project van de Openbare Bibliotheek Brugge, de Universiteitsbibliotheek Gent, het Grootseminarie Brugge en het Bisdom Gent. Het project heeft als doel om 734 middeleeuwse manuscripten van de abdijen van Ten Duinen, Ter Doest, Sint-Baafs en Sint-Pieters te digitaliseren en samen te brengen in een virtuele bibliotheek en kennisplatform dat wordt gerealiseerd met behulp van het International Image Interoperability Framework (IIIF).

De projectleider middeleeuwse handschriften maakt deel uit van de stuurgroep voor het project 'GIVE', dat in 2022 en 2023 topstukken digitaliseert, waaronder ook handschriften en vroegmodern drukwerk.

De expert vroegmodern drukwerk neemt tweemaal per jaar deel aan de klankbordgroep voor het project 'Boek/Delen' van M Leuven (2021-2023). Daarbinnen wordt gewerkt aan de digitalisering, registratie en ontsluiting van vroegmodern drukwerk, handschriften en prentenalbums uit de collectie van M Leuven. Collectiestukken worden ook beschreven in onze MMFC- en STCV-databanken.

De coördinator maakt deel uit van de stuurgroep van het BOO-project van het Conservatorium Brussel. Dit project focust op betere bewaaromstandigheden en kwalitatieve ontsluiting van de collectie bladmuziek van de Openbare Omroep, naast digitalisering en valorisatie van deze unieke collectie.

De expert collecties zetelt in de adviesraad van het project 'Kunstenaarspublicaties' van het Middelheimmuseum. Het heeft tot doel het onderzoek naar kunstenaarspublicaties te stimuleren door dit publicatietype beter te omschrijven, te registreren en te ontsluiten.

De expert erfgoeddata nam op vraag van het departement CJM deel aan de kerngroep 'Business Case Digitale Collecties'. Hier werd samen met een brede vertegenwoordiging uit de sector, waaronder landelijke dienstverleners, FARO en meemoo, nagedacht over de behoeften die het erfgoedveld heeft in verband met het metadateren en ontsluiten van collecties. Dat leidde tot het rapport *Een digitale basisinfrastructuur voor de duurzame omgang met digitale collecties*.

Als expertisepartner zijn we betrokken bij het project 'Tijdschriften in the Picture' van KADOC. Via een overleg en door deelname aan een rondetafelgesprek leverden de projectleider krantendigitalisering

en de expert erfgoeddata input over onderzoek rond de inzet van opendatasets en de OSLO-standaard om data over periodieken geautomatiseerd te verzamelen, en gaven we feedback over het onderzoeksrapport.

De expert literair erfgoed neemt deel aan de Vlaams-Nederlandse werkgroep 'Gevoelige termen in bibliotheekcatalogi' van de Taalunie. Deze werkgroep onderzoekt welke benamingen in bibliotheekcatalogi vandaag als problematisch worden ervaren en stelt alternatieven voor.

Onderwijs

De coördinator is lid van de opleidingsadviesraad Informatiebeheer van de Arteveldehogeschool. De expert vroegmodern drukwerk nam deel aan een digitale resonantiegroep over een voorstel tot curriculum voor erfgoedregistratoren binnen de opleiding Informatiebeheer aan de Erasmushogeschool Brussel.

De coördinator en de expert erfgoeddata werkten samen met collega's uit de cultureelerfgoedsector aan het opstellen van een nieuwe beroepskwalificatie voor dataconservator. Die werd in 2022 gepubliceerd. Eerder droegen we al bij aan de beroepskwalificatie voor Erfgoedregistrator. Deze beroepskwalificaties zijn belangrijk omdat ze de brug vormen naar nieuwe opleidingen in het (hoger)onderwijs. Bovendien kan de sector ze gebruiken als inspiratiebron voor het opstellen van vacatures of om na te denken over vorming van nieuwe medewerkers. Voor het opstellen van beroepskwalificaties in het domein van conservatie-restauratie hielpen we bij het vinden van praktijkmensen uit erfgoedbibliotheken die daaraan kunnen bijdragen.

INFORMATIEVOORZIENING

→ BP 1.5 Kennisopbouw en expertisedeling → BO 1.2 Versterken

Website

We houden de sector op de hoogte van de professionele actualiteit via onze organisatiewebsite en flankerende kanalen, zoals sociale media en onze nieuwsbrief. In 2022 publiceerden we 79 nieuws- en agendaberichten. De website dient ook als platform voor kennisborging.

→ vlaamse-erfgoedbibliotheken.be

We houden verder enkele gespecialiseerde websites in de lucht: velekleintjes.be (een toolbox voor crowdfunding in de culturele sector), cometamodel.be (documentatie over het Cometamodel voor beschrijven op collectieniveau) en de catalografiehandleidingen van onze registratieprojecten (manual.stcv.be, manual.krantencatalogus.be en manual.mmfc.be). Twee toolboxes op onze organisatiesite zijn bereikbaar via een eigen domeinnaam: upla-model.be en wijzerwaarden.be.

Nieuwsbrieven

Via een digitale nieuwsbrief brengen we de actualiteiten op onze website en onze dienstverlening onder de aandacht. In 2022 waren er vijf edities. Het aantal adressen schommelt rond de achthonderd.

→ vlaamse-erfgoedbibliotheken.be/nieuwsbrieven

Voor sommige projecten voorzien we afzonderlijke nieuwsbrieven voor betrokken partijen en andere geïnteresseerden. In 2022 verzorgden we twee edities van de MMFC-nieuwsbrief, twee van de STCV-nieuwsbrief en drie nieuwsbrieven rond onze krantendigitaliseringsprojecten Primeur en Nieuwe Tijden.

Sociale media

De sociale media onder de vlag van de Vlaamse Erfgoedbibliotheken (@erfgoedbibs) zijn in de eerste plaats gericht op erfgoedprofessionals. Deze sociale netwerken zetten we vooral in om onze nieuws- en agendaberichten een groter bereik te geven. Het aantal volgers van de Vlaamse Erfgoedbibliotheken op Twitter, Facebook en LinkedIn blijft stijgen.

- facebook.com/erfgoedbibs (2611 volgers)
- twitter.com/erfgoedbibs (1651)
- linkedin.com/company/erfgoedbibs (1815)

Daarnaast zetten we bij sommige projecten afzonderlijk in op communicatie via sociale media. Ze zijn qua kanaal, taal en soort berichten toegespitst op de specifieke doelgroepen van het betreffende initiatief.

→ facebook.com/STCVbe (932)

→ twitter.com/STCVbe (1711)

→ twitter.com/MMFCbe (1648)

Publicaties

David Coppoolse, Heleen Wyffels en Alexander Vander Stichele. *Noden van erfgoedbibliotheken en andere beheerders van bibliothecair erfgoed*. Antwerpen: Vlaamse Erfgoedbibliotheken, 2022.

→ <https://vlaamse-erfgoedbibliotheken.be/bron/4970>

David Coppoolse. 'Vlaamse Erfgoedbibliotheken aan het woord.' *META. Tijdschrift voor bibliotheek & archief* 3 (2022): 16-17.

→ <https://vlaamse-erfgoedbibliotheken.be/bron/4898>

Ingrid De Pourcq, Benedicte Dierickx, Ute Staes, Tine Hermans (red.), en Sara Moens (red.). 'Papiervisjes vangen in het depot.' *faro | tijdschrift over cultureel erfgoed* 15:1 (2022).

→ <https://vlaamse-erfgoedbibliotheken.be/bron/4916>

Zanna Van Loon. 'IMPRESSVM: op zoek naar de vroegste Vlaamse gedrukte boeken.' *META. Tijdschrift voor bibliotheek & archief* 2 (2022): 6.

→ <https://vlaamse-erfgoedbibliotheken.be/bron/4974>

Zanna Van Loon. 'Heeft u een incunabel in uw bezit?' *Nieuwsbrief Taxandria* 2 (2022): 69-70.

→ <https://vlaamse-erfgoedbibliotheken.be/bron/4975>

Presentaties

Onze medewerkers gaven in 2022 presentaties over onze initiatieven en expertise op (digitale) bijeenkomsten.

DH Virtual Discussion Group for Early Career Researchers

In april 2022 hebben we de aanpak van de OCR-evaluatie van historische kranten in Vlaanderen toegelicht met een presentatie voor de 'DH Virtual Discussion Group for Early Career Researchers', georganiseerd door KU Leuven Libraries Artes, DH Commons en Ghent Centre for Digital Humanities. In de presentatie hebben we onze workflow voor de OCR-evaluatie, de resultaten en de getrokken lessen toegelicht.

Neerlandistiekdagen

In februari nam de projectleider DBNL Vlaanderen deel aan de Neerlandistiekdagen in Groningen, waarbij ze met haar collega van de Nederlandse KB aan de hand van een quiz studenten en taalprofessionals lieten kennis maken met literaire parels uit Vlaanderen en Nederland.

Colloquium Neerlandicum

De projectleider DBNL Vlaanderen verzorgde met haar KB-collega een panelgesprek op de tweejaarlijkse conferentie van de Internationale Vereniging voor Neerlandistiek (IVN). In dit

panelgesprek werd de rol van DBNL binnen de digitale neerlandistiek besproken. Onderzoekers die DBNL gebruiken voor hun onderzoek binnen de digitale neerlandistiek kwamen aan het woord.

Voortvarend Nederlands

DBNL verzorgde een sessie voor de collegereeks 'Voortvarend Nederlands' van de Internationale Vereniging voor Neerlandistiek te verzorgen, met als thema 'Van oorlogsdagboeken tot queercultuur, hoe haal je meer uit DBNL'.

European Botanical and Horticultural Libraries Meeting

De expert collecties lichtte UPLA, onze methodiek voor statistisch schadeonderzoek in bibliotheekcollecties, toe aan een publiek van bibliothecarissen werkzaam bij botanische tuinen. Deze organisaties beheren prachtige collecties wetenschappelijk erfgoed, waaronder manuscripten, oude drukken en herbaria.

Voorstelling van IMPRESSVM

De projectleider oude drukken stelde IMPRESSVM (ons project voor het in kaart brengen van de Vlaamse incunabelproductie) voor aan de collegagroep 'Digitale collectieregistratie' bij FARO, op de jaarvergaderingen van Vereniging van Antwerpse Bibliofielen en aan de Vlaamse Werkgroep Boekgeschiedenis. Op het USTC-congres 'Print and Manuscript' aan de University of St Andrews (Schotland) lichtte ze het project toe aan een internationaal publiek met de presentatie 'Back to the Cradle of Early Modern Printing: Presenting IMPRESSVM, the STCV project on Cataloguing Incunabula of the Southern Netherlands'.

SHARP-conferentie

De projectleider oude drukken nam deel aan de conferentie van de Society for the History of Authorship, Reading and Publishing (SHARP) in Amsterdam, waar ze in een rondetafelgesprek met collega's van de Nederlandse en Italiaanse zusterprojecten STCN en Edit16 van gedachten wisselde over het thema 'Which Future for Short Title Catalogues?'

Voorstelling van MMFC

De projectleider middeleeuwse handschriften stelde onze handschriftendatabank MMFC en de bijbehorende registratiemethode voor op het online seminar 'Fachautausch Buchmalerei' van het Institut für Kunstgeschichte van de Universität Wien.

Congres International Reynard Society

In september gaf de projectleider middeleeuwse handschriften in Antwerpen een keynote-lezing op het internationale congres 'Of Foxes and Fish: Interdisciplinary Approaches to Medieval Animal Lore and its Afterlife'. Hij stelde de MMFC-databank voor en de mogelijkheden die die biedt voor onderzoek naar middeleeuwse dierenliteratuur.

LIBIS-gebruikersdag

De expert erfgoeddata presenteerde op de LIBIS-gebruikersdag in Leuven de MMFC-databank en de alfaversie van de nieuwe Collectiewijzer Erfgoedbibliotheken. Beide databanken werden door ons ontwikkeld met LIBIS als technische partner. Er werd ingezoomd op het proces dat dit soort databanken mogelijk maakt: het ontwikkelen van een datamodel, dataverzameling, implementatie en presentatie.

Meemoo-partnerevent

Tijdens het meemoo-partnerevent gaf een van onze stagiairs krantendigitalisering een praktische uitleg over de registratie van kranten. Het evenement vond plaats in de Universiteitsbibliotheek Gent, waar we op dat moment kranten aan het voorbereiden waren voor transport en digitalisering. Tijdens een rondleiding toonde de stagiair voorbeelden van de historische kranten en lichtte ze toe hoe die per editie in het registratiesysteem van meemoo worden geregistreerd.

LIDMAATSCHAPPEN

→ BP 1.2 Vertegenwoordiging

→ BO 1.1 Verbinden

→ BP 1.4 Internationale wisselwerking

→ BO 1.4 Vertegenwoordiging

We participeren in Vlaamse en internationale netwerken. Zo kunnen we informatie delen en de stem van erfgoedbibliotheken op diverse fora vertegenwoordigen.

Vlaanderen

Overleg van organisaties met een landelijke dienstverlenende rol

De organisaties met een landelijke dienstverlenende rol in het cultureelerfgoedveld komen regelmatig samen voor overleg en afstemming. De coördinator vertegenwoordigt hier onze organisatie.

VRB. Expertisehouders Levensbeschouwelijke Collecties

VRB is een overlegplatform van een veertigtal academische, diocesane en monastieke bibliotheken in Vlaanderen die religieuze en filosofische collecties beheren. Het bevordert overleg, samenwerking en professionalisering tussen deze instellingen. Onze organisatie neemt deel aan in het platform.

Vlaamse Werkgroep Boekgeschiedenis

De Vlaamse Werkgroep Boekgeschiedenis (VWB) verenigt iedereen die belangstelling heeft voor de geschiedenis van het handgeschreven, gedrukte en elektronische boek. Ze telt onder haar leden wetenschappers, bibliothecarissen, conservatoren en boekenliefhebbers. De projectleider vroegmodern drukwerk zetelde in 2022 in het bestuur, haar opvolger is lid van de werkgroep.

De Gulden Passer / Antwerpse Bibliofielen

De Gulden Passer. Tijdschrift voor Boekwetenschap is het enige boekhistorische tijdschrift in Vlaanderen en biedt een combinatie van wetenschappelijke, kwaliteitsvolle artikelen, actuele notities over het boekenvak en een uitgebreide recensie- en signalementenrubriek. De aandacht voor de geschiedenis, productie, distributie en consumptie van het boek in de Nederlanden staat centraal. De projectleider vroegmodern drukwerk maakte in 2022 deel uit van de redactie en was verantwoordelijk voor de rubriek 'Nieuwe Aanwinsten', waarin bewaarinstellingen nieuwe aanwinsten op vlak van bibliothecair erfgoed voorstellen. Haar opvolger is lid van de Vereniging van Antwerpse Bibliofielen. Dat netwerk van boekenliefhebbers en -verzamelaars, boekwetenschappers, boekhandelaars en uitgevers heeft *De Gulden Passer* onder haar vleugels.

BoekenOverleg

Het BoekenOverleg is een structureel overlegorgaan voor alle partijen die zich bezighouden met het boek, literatuur en lezen. Doel van het platform is een overkoepelend langetermijnbeleid dat steunt op gemeenschappelijke belangen. Namens de Vlaamse Erfgoedbibliotheken neemt de projectleider DBNL Vlaanderen deel aan het BoekenOverleg.

OCE

Het Overleg Cultureel Erfgoed (OCE) is de spreekbuis van de cultureelerfgoedsector die opkomt voor de gezamenlijke belangen. Onze coördinator vertegenwoordigt binnen OCE de erfgoedbibliotheken.

VVBAD

Onze organisatie is lid van de Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek, Archief & Documentatie (VVBAD), de beroepsvereniging van informatieprofessionals in Vlaanderen. Deze ledenvereniging stimuleert overleg en samenwerking in het werkveld en streeft naar uitwisseling van kennis en expertise. VVBAD is voor ons een belangrijke partner bij communicatie naar de sector. Onze coördinator is penningmeester van de VVBAD.

Internationaal

Doordat we lid zijn van de onderstaande organisaties, hun nieuws en activiteiten volgen en vanuit het netwerk deelnemen aan hun activiteiten, kunnen we (internationale) expertise over vroegmodern drukwerk en wetenschappelijk bibliotheekwerk naar Vlaanderen halen en onze kennis delen in een breder netwerk.

CERL

Het Consortium of European Research Libraries (CERL) is een netwerk van meer dan vijftig wetenschappelijke bibliotheken en ruim honderdtwintig groepen van bibliotheken. CERL wil het behoud, de ontsluiting en het gebruik van het gedrukte Europese erfgoed bevorderen. De Vlaamse Erfgoedbibliotheken, zes erkende erfgoedbibliotheken en FARO zijn collectief lid van CERL.

LIBER

De Ligue des Bibliothèques Européennes de Recherche (LIBER) is een netwerk van wetenschappelijke bibliotheken. Ruim vierhonderd instellingen uit vijfenveertig landen binnen en buiten Europa maken deel uit van deze internationale organisatie. LIBER brengt bibliotheekprofessionals samen, organiseert vormingen en studiedagen, en stimuleert samenwerkingsprojecten.

2 COLLECTIEBELEID

We stimuleren een gecoördineerd en weloverwogen collectiebeleid.

COLLECTIEWIJZER ERFGOEDBIBLIOTHEKEN

→ BP 2.1 Collectiewijzer Erfgoedbibliotheken → BO 2.1 Collectiewijzer Erfgoedbibliotheken

We faciliteren de opmaak van geactualiseerde collectiebeschrijvingen en collectie(vormings)profielen door het verder uitbouwen van de Collectiewijzer Erfgoedbibliotheken en de actieve begeleiding bij het gebruik ervan.

Onze organisatie beheert de Collectiewijzer Erfgoedbibliotheken, de veldtekening van organisaties met bibliothecair erfgoed waarin de collecties globaal beschreven en ontsloten zijn. Een belangrijke doelstelling in deze beleidsperiode is het actualiseren, verfijnen en upgraden van deze databank. Zo maken we van de Collectiewijzer Erfgoedbibliotheken de draaischijf van onze informatievoorziening: een tool voor (onder)zoekers, een tool voor collectiebeheerders en een tool voor afstemming rond collectiebeleid, waardering, conservering en digitalisering.

Meer dan 685 collectiebeschrijvingen

Nadat we in 2020 een nieuwe Collectiewijzer-databank hadden gerealiseerd, werkten we in 2021 samen met de erkende erfgoedbibliotheken aan het vernieuwen van hun gegevens. In 2022 voltooiden we die oefening met het invoeren van de collectiebeschrijvingen van de Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience en het Koninklijk Conservatorium Brussel. Verder contacteerden we organisaties met bibliothecair erfgoed die nog niet in de Collectiewijzer opgenomen waren. We kwamen deze collecties op het spoor via onze andere projecten of stootten erop via berichtgeving in de media. Al twintig organisaties reageerden positief en leverden hun beschrijvingen aan. Alle verzamelde data werden onderworpen aan kwaliteitscontrole.

Vandaag bevat de Collectiewijzer Erfgoedbibliotheken meer dan 685 (deel)collectiebeschrijvingen en 41 collectiefocussen (verzamelgebieden) van 170 organisaties die bibliothecair erfgoed beheren. Daarmee is het aantal beschrijvingen meer dan verdubbeld. De beschrijvingen bevatten bovendien veel meer informatie dan vroeger en zijn ontsloten via trefwoorden. De Collectiewijzer geeft een goed beeld van de collecties van de erkende erfgoedbibliotheken en maakt deze collecties beter zichtbaar. Vanuit de Collectiewijzer leiden we toe naar digitaal raadpleegbare materialen in de collecties en naar de catalogi van de betreffende bibliotheken.

Website online

De technische ontwikkeling van de publieke ontsluiting hebben we uitbesteed aan LIBIS, die die met het opensourcepakket Omeka S heeft gerealiseerd. Eind 2022 is de website opgeleverd. Centraal staan de collectiebeschrijvingen en de collectiefocussen, die gebruikers via zoekfunctionaliteiten kunnen verkennen. De geüpdatete en nieuw toegevoegde beschrijvingen hebben ook een afbeelding gekregen, wat de website visueel aantrekkelijker maakt. Tot slot vind je er voor elke organisatie een pagina met contactgegevens.

Met een lancering wachten we nog even tot we ook over de nieuwste gegevens van de niet-erkende organisaties beschikken. Maar we maakten de website alvast publiek beschikbaar. Wie wil kan al volop snuisteren in de mooie collecties bibliothecair erfgoed uit Vlaanderen.

Toekomstplannen

Naast de erkende erfgoedbibliotheken bevat de Collectiewijzer informatie van zo'n 160 andere organisaties met bibliothecair erfgoed. Die beschrijvingen zijn vaak nog afkomstig uit de 'oude' Collectiewijzer en verdienen een update. Nu de website online is kunnen de collectiebeheerders zelf hun gegevens raadplegen en ons de nodige aanpassingen bezorgen. Dat de informatie die ze aanleveren op een toegankelijke en aantrekkelijke manier ontsloten wordt, kan daarbij als stimulans dienen. We moedigen hen ook aan om meer deelcollecties in detail te beschrijven.

De Collectiewijzer Erfgoedbibliotheken brengt alle organisaties die bibliothecair erfgoed beheren virtueel samen. In de volgende beleidsperiode willen we de Collectiewijzer verder vormgeven als spil van de gemeenschap van beheerders van bibliothecair erfgoed. We betrekken hen bij thema's zoals collectieafstemming, deelcollecties segmenteren, meerstemmigheid in de collecties en immaterieel erfgoed. De inzichten die hieruit voortkomen, zetten we in de kijker bij een jaarlijkse vraag naar het bijwerken van de gegevens in de Collectiewijzer. Op deze manier stimuleren we de verdere ontwikkeling en valorisatie van de collecties rond deze thema's.

→ collectiewijzer.be

The screenshot shows the website interface for 'Collectiewijzer Erfgoedbibliotheken'. At the top, there is a navigation bar with 'HOME', 'ZOEKEN', and 'OVER HET PROJECT', along with the logo for 'VLAAMSE ERFGOED BIBLIOTHEKEN'. Below the navigation is a carousel of five collection cards, each with a red arrow pointing left or right. The cards are: 1. 'COLLECTIE UILENSPIEGEL VAN ROGER GHEYSELINCK' (a black and white illustration of a town), 2. 'COLLECTIE VAN IEDEREEN LEEST' (a colorful collage with the letters 'M', 'V', 'X'), 3. 'BIBLIOTHEEK VAN DE KONINKLIJKE MAATSCHAPPIJ VOOR HOFBOUW- EN FRUITBOOMKUNDE TE BRUGGE' (a pink flower), 4. 'COLLECTIE VOLKSMUZIEK VAN HET VOLKSKUNDEMUSE UM [ANTWERPEN]' (an open book with musical notation), and 5. 'COLLECTIE CRAS VIVES' (a historical manuscript page with a small illustration). A 'Bladeren' button is located at the bottom right of the carousel. Below the carousel are three white boxes, each with a red circular icon and a title. The first box has a book icon and the title '685+ COLLECTIES', the second has a ruler icon and '6.670.000+ TITELS', and the third has a building icon and '170+ ORGANISATIES'. Each box contains a short paragraph of text.

Collectiewijzer Erfgoedbibliotheken
Voor wie collecties bibliothecair erfgoed zoekt in Vlaanderen en Brussel

HOME ZOEKEN OVER HET PROJECT VLAAMSE ERFGOED BIBLIOTHEKEN

COLLECTIE UILENSPIEGEL VAN ROGER GHEYSELINCK

COLLECTIE VAN IEDEREEN LEEST

BIBLIOTHEEK VAN DE KONINKLIJKE MAATSCHAPPIJ VOOR HOFBOUW- EN FRUITBOOMKUNDE TE BRUGGE

COLLECTIE VOLKSMUZIEK VAN HET VOLKSKUNDEMUSE UM [ANTWERPEN]

COLLECTIE CRAS VIVES

Bladeren

685+ COLLECTIES
De collectiewijzer Erfgoedbibliotheken geeft toegang tot de collecties van 170 organisaties. Hiervan zijn 61 verder onderverdeeld, samen goed voor meer dan 685 collectiebeschrijvingen.
Je vindt er ook hun collectiefocussen. Dat zijn de gebieden waarrond ze nu of in het verleden actief verzamel(d)en.

6.670.000+ TITELS
De collecties in de Collectiewijzer Erfgoedbibliotheken bevatten samen meer dan 6,6 miljoen titels bibliothecair erfgoed. Het gaat over oude drukken, moderne boeken, e-publicaties, handschriften en nog veel meer.

170+ ORGANISATIES
In Vlaanderen en Brussel beheren zeker 170 organisaties collecties bibliothecair erfgoed. Onder hen zijn 9 door de overheid erkend als erfgoedbibliotheek.

GOVPUB

→ BP 2.4 Collectieafspraken

→ BO 1.2 Versterken

→ BP 1.5 Kennis en expertisedeling

GovPub is een platform voor collectieafspraken rond de bewaring van seriële overheidspublicaties, via een databank die collectiemobiliteit stimuleert. We zijn de trekker van dit initiatief en ondersteunen collectiebeheerders bij het uitwisselen van expertise en collectiestukken.

Collectiemobiliteit voor overheidspublicaties

Seriële overheidspublicaties, zoals parlementaire handelingen, nemen heel wat depotruimte in. Om de bewaring van deze belangrijke publicaties te rationaliseren is er GovPub. Op een online 'depotplatform' kunnen bibliotheken en archieven hun bezit in kaart brengen. Op basis van die informatie kunnen afspraken over de bewaring ervan worden gemaakt.

Afsprakenkader

Vorig jaar namen we GovPub over van FARO binnen onze opdracht rond het stimuleren van een afgestemd collectiebeleid. Een van de eerste taken was het opstellen van heldere afspraken over het engagement van deponthouders en de praktische aanpak van collectiemobiliteit. Een tijdelijke werkgroep 'Afsprakenkader', met vertegenwoordigers van de tien partners heeft in 2022 de scope van het initiatief scherp gesteld, de regels om deponthouders aan te duiden vastgelegd, en de verplichtingen van het deponthouderschap omschreven. Ook de dienstverlening die deponthouders bieden aan gebruikers en de workflow rond collectiemobiliteit maken deel uit van het afsprakenkader. We hebben de principes meteen ook in de praktijk gebracht en deponthouders toegewezen aan de titels waarvoor er nog geen waren. In 2023 gaat een werkgroep 'Collectie' aan de slag om het kader verder in de praktijk te brengen.

Geactualiseerde gegevens

De werkgroep 'Collectie' heeft in 2022 alvast de gegevens in de databank vervolledigd. Enkele nieuwe partners hebben hun bezit toegevoegd, terwijl de bestaande partners hun gegevens hebben bijgewerkt. We hebben ook enkele nieuwe titels toegevoegd aan het platform om het corpus meer coherent te maken.

De feedback van de werkgroep op de huidige depottoepassing leidde tot voor verbeteringen aan de toepassing, zoals de mogelijkheid om links naar een digitale kopie toe te voegen. En niet-deponthouders kunnen nu aangeven dat ze toch naar een volledige reeks streven.

Blauwdruk voor de toekomst

Met de bijgestuurde depottoepassing, het afsprakenkader en de gecontroleerde gegevens beschikken we over de noodzakelijke basis om aan collectiemobiliteit te doen. Na de intensieve doorstart in 2022 gaan we in 2023 concreet aan de slag met het uitwisselen van collecties. De vrijgekomen meters magazijnruimte zullen ongetwijfeld welkom zijn.

Op termijn verduurzamen we de ervaringen van GovPub in een blauwdruk voor collectieafspraken en -mobiliteit. Die kunnen we inzetten voor nieuwe gezamenlijke trajecten rond andere themagebieden. De sector kan die blauwdruk als leidraad en inspiratie gebruiken bij gelijkaardige initiatieven.

→ govpub.be

TOPSTUKKEN

- BP 2.5 Topstukken
- BP 4.1 Flandrica.be

- BO 2.3 Topstukken

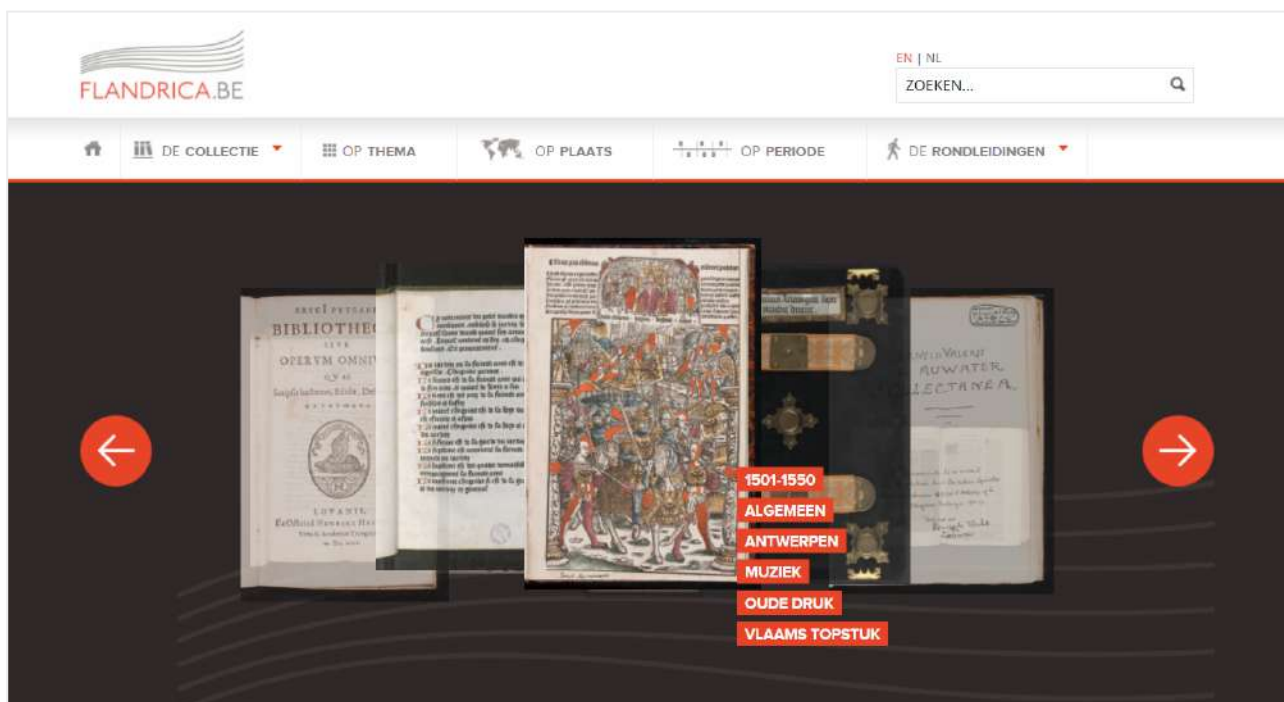
We ondersteunen het topstukkenbeleid van de Vlaamse overheid met expertise en geven advies om een goede bewaaromgeving voor Vlaamse topstukken te helpen verzekeren.

In 2022 kwam er geen nieuw documentair erfgoed op de topstukkenlijst. In november heeft de expert collecties afgestemd met het departement Cultuur, Jeugd en Media over de bewaaromstandigheden van erkende topstukken bibliothecair erfgoed. We gaven ook advies over de aanpak van een initiatief voor de monitoring van topstukken dat vanaf 2023 zal lopen.

In onze communicatie hebben we de nieuwe subsidiemogelijkheden voor het verbeteren van de bewaaromstandigheden van erkende topstukken in de kijker gezet. Met deze subsidie wordt ondersteunt de Vlaamse overheid ingrepen die een aantoonbaar positief effect hebben op het behoud en beheer van een collectiestuk op de topstukkenlijst. Door de directe omgeving van het topstuk te verbeteren, bijvoorbeeld qua vochtigheidsgraad of lichtinval, kunnen de risico's op schade op langere termijn verminderd worden.

Meemoo digitaliseert binnen het GIVE-project tegen eind 2023 veertig topstukken bibliothecair en documentair erfgoed uit de elfde tot en met de twintigste eeuw. Meemoo vroeg ons om mee te denken over de selectie van de te digitaliseren werken. De projectleider middeleeuwse handschriften neemt deel aan de stuurgroep van het project. Hij geeft advies rond praktische aspecten van digitalisering en metadatering. We voorzien om de nieuw gedigitaliseerde bibliothecaire topstukken op te nemen op Flandrica.be.

- topstukken.flandrica.be

COLLECTIEAFSPRAKEN EN -MOBILITEIT

→ BP 2.4 Collectieafspraken

→ BO 1.2 Versterken

We stimuleren het maken van collectieafspraken en collectiemobiliteit rond specifieke deelgebieden, en delen expertise en kennis rond dit thema met de sector. We adviseren organisaties die een geschikte plek zoeken voor her te bestemmen collecties.

Lopende projecten

Met GovPub, het platform voor seriële overheidspublicaties en een protocol voor de gecoördineerde bewaring van buitenlandse kranten beheren we collectieafspraken rond twee deelgebieden van bibliothecair erfgoed.

Sinds 2022 nemen we ook deel aan het collectieoverleg 'Kookboeken en culinaire tijdschriften'. Hierin brengt het Centrum voor Agrarische Geschiedenis (CAG) enkele erfgoedorganisaties en privéverzamelaars samen. De expert collecties volgt dit overleg op en adviseert vanuit onze ervaring met collectieafstemming en -afspraken.

In 2022 lanceerde de KBR PeriBel, een project rond collectiemobiliteit van tijdschriften. Binnen het project wordt een eerste groep van driehonderd tijdschrifttitels in het domein van de geografie, geschiedenis en biografie aangepakt. Het project verenigt universitaire bibliotheken uit Vlaanderen, Brussel en Wallonië, de Fédération Wallonie Bruxelles (als vertegenwoordiger van de openbare bibliotheken) en het Musée royal de Mariemont. De projectleider krantendigitalisering volgt dit project op en adviseert vanuit haar expertise rond periodieke publicaties.

EN OOK

Kwaliteitslabel

Eind 2022 maakte het departement Cultuur, Jeugd en Media het mogelijk om een aanvraag voor een kwaliteitslabel voor erfgoedbibliotheken in te dienen via de online toepassing KIOSK. Daarbij hoort ook een nieuw invulformulier, met andere vragen en aangepaste formuleringen. Dat betekende dat onze leidraad voor de aanvraag van een kwaliteitslabel herwerkt moest worden.

De expert collecties begeleidt op verzoek erfgoedbibliotheken die een aanvraag overwegen en werkt hiervoor samen met de adviseur archieven en erfgoedbibliotheken van FARO. In 2022 adviseerden we één aspirant-aanvrager.

Groeipad voor erfgoedbibliotheken

In 2021 ontwikkelden we een plan om organisaties met bibliothecair erfgoed in de collectie gericht te ondersteunen. We vertaalden dat in een 'groeipad', een soort keuzemenu waaruit organisaties ondersteuning kunnen kiezen om zich verder te professionaliseren, zowel qua erfgoedwerking als op zakelijk vlak. Het groeipad kadert in de verdere verbreding van onze dienstverlening.

In 2022 namen we de eerste stappen om dit plan te realiseren. We investeerden in een nauwere samenwerking met de erfgoedcellen. Die zijn een uitstekende toegangspoort tot de kleinere collecties bibliothecair erfgoed en vormen een belangrijke antenne voor noden die onder onze radar blijven. Ook de herwerking van onze leidraad voor het aanvragen van het kwaliteitslabel kadert hierin. Daarnaast was er bij elk van onze projecten en initiatieven uitdrukkelijk aandacht voor (het betrekken van) beheerders van kleinere collecties.

In ons beleidsplan voor 2024-2028 verankeren we het groeipad in onze structurele werking. In deze periode richten we ons nog meer dan vroeger op de brede sector. Aandachtspunten zijn onder meer het versterken van de competenties en het toegankelijk maken van onze dienstverlening en die van anderen voor kleinere en minder geprofessionaliseerde organisaties. Uiteraard wachten we niet tot 2024 om aan de slag te gaan. Ook in 2023 bieden we vormingen, begeleidingstrajecten en collegagroepen aan, en brengen we die onder de aandacht van zo veel mogelijk beheerders van bibliothecaire erfgoedcollecties.

3 ZICHTBAAR EN VINDBAAR

We zorgen voor de internationale zichtbaarheid en vindbaarheid van Vlaams bibliothecair erfgoed.

STCV. DE VLAAMSE BIBLIOGRAFIE VAN HET HANDGEDRUKTE BOEK

→ BP 3.1 Vlaamse oude drukken

→ BO 3.1 Vlaamse oude drukken

→ BO 4.1 Opendatahub

De Short Title Catalogus Vlaanderen (STCV) bevat bibliografische beschrijvingen van boeken gedrukt in Vlaanderen vóór 1801. We maken beschrijvingen van uitgegeven werken (edities) op basis van exemplaren die bewaard worden in onze erfgoedbibliotheken. Zo brengen we de vroegmoderne boekproductie in de Zuidelijke Nederlanden nauwkeurig in kaart.

Registratie

Het STCV-project wordt geleid en uitgevoerd door een voltijdse projectleider, die in 2022 werd ondersteund door twee projectmedewerkers. Dat team werkte in 2022 in de Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience. Daar voerden we 1362 exemplaren toe, waarvan 73% een nieuwe editiebeschrijving opleverde.

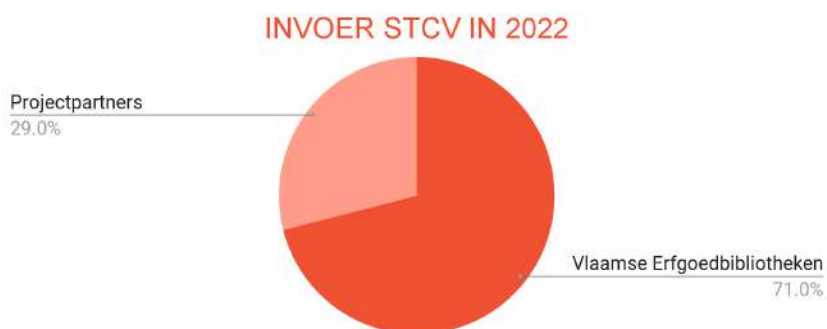
Onze medewerkers registreerden ook enkele kleinere collecties Vlaams vroegmodern drukwerk in STCV: die van het Abdijmuseum Ten Duinen, het Archief Lier en het Koninklijk Conservatorium Antwerpen. We stapten ook even over de landsgrens om de Vlaamse drukken van de Enkhuizer Librije in te voeren. We maakten een begin met de collectie van het Engels Klooster in Brugge.

Binnen langlopende samenwerkingen voegen sommige erfgoedinstellingen gradueel zelf alle Vlaamse oude drukken uit hun collectie toe aan STCV, onder begeleiding van ons team. We zetten de samenwerking met het Museum Plantin-Moretus en het Cultura Fonds in Dilbeek voort. In 2021 startten we een tweejarige STCV-samenwerking met M Leuven, waarbinnen het museum hun collectie oude drukken toevoegt aan STCV. Deze samenwerking maakt deel uit van het project Boek/Delen, waarmee M Leuven de collecties oude drukken, handschriften en prentenalbums voor het eerst registreert, digitaliseert en ontsluit. Het museum bezit een 500-tal vroegmoderne oude drukken, voornamelijk materiaal dat in Leuven gedrukt werd of inhoudelijk met de universiteitsstad te maken heeft. Dit jaar zorgde het team van M Leuven, onder begeleiding van STCV-medewerkers, voor 240 exemplaarbeschrijvingen, waarvan 45% ook nieuwe editiebeschrijvingen opleverde.

Daarnaast voeren de erkende erfgoedbibliotheken zelf met enige regelmaat gegevens over de vroegmoderne drukken in hun collectie in. Een klein aandeel van de aangroei in 2022 danken we aan het enthousiasme van enkele oud-projectmedewerkers die, wanneer de mogelijkheid zich voordoet, Vlaamse drukken uit andere, vaak buitenlandse collecties aanvullen. Dit jaar verwerkten ze onder meer oude drukken in de Biblioteca Nacional de Chile.

Groei

De STCV-databank groeide in 2022 aan tot 28.139 beschrijvingen op basis van 55.103 onderzochte exemplaren. In totaal werden er in dat jaar 1512 nieuwe edities beschreven en 2847 exemplaren toegevoegd aan de databank. Van alle toegevoegde exemplaren leverden er 53% een nieuwe

editiebeschrijving op. De overige exemplaren werden toegevoegd aan reeds bestaande editiebeschrijvingen.

De focus van STCV lag gedurende lange tijd op de zeventiende eeuw. De laatste jaren namen we echter ook enkele kleinere collecties in hun geheel op, waardoor het aandeel van de achttiende eeuw sterk toeneemt. In 2021 en 2022 voerden we in de Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience systematisch zestiende-eeuwse drukken in, waardoor ook deze periode beter tot zijn recht komt.

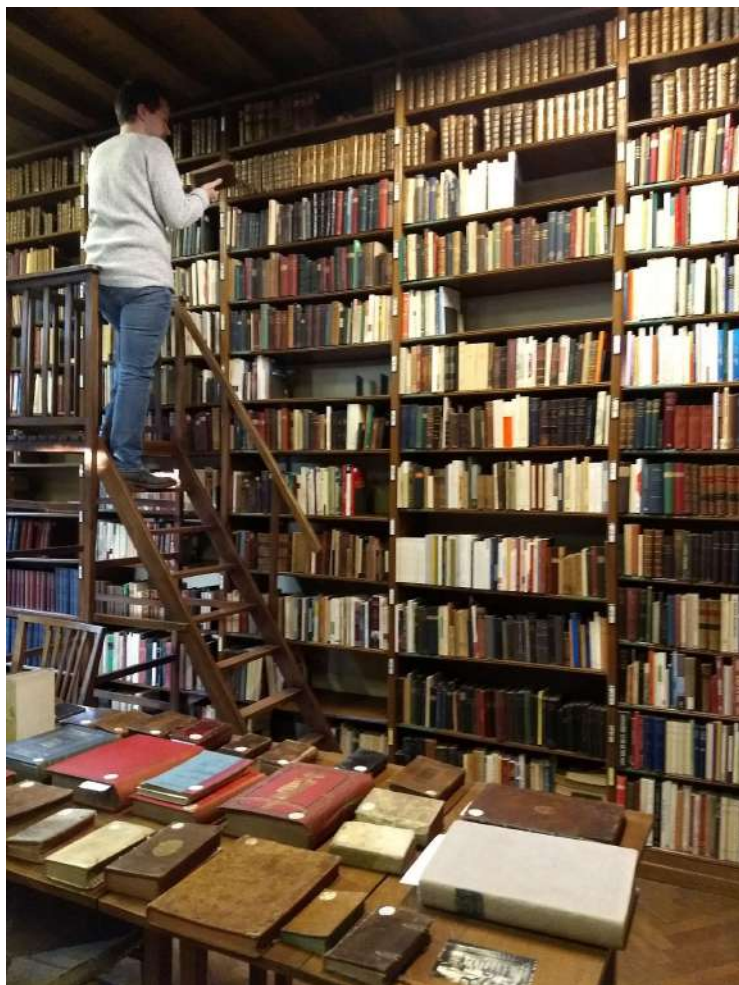
Gebruik

In 2022 werden in de STCV-databank in totaal 43.151 zoekacties uitgevoerd. Zo'n 44% hiervan waren enkelvoudige zoekacties (die daarna verder gefilterd en verfijnd worden), de overige zoekacties waren onder meer 21% geavanceerde zoekacties en 34% opzoekingen op recordnummer.

We stellen alle gegevens in onze databanken zo open mogelijk ter beschikking. Voor STCV is dat onder een Public Domain Declaration. Downloads in diverse formaten zijn beschikbaar via data.stcv.be en worden maandelijks automatisch bijgewerkt op basis van de databank. Deze worden onder meer gebruikt door onderzoekers aan de KU Leuven.

Opleidingen oude drukken

In 2022 richtten we twee opleidingen in over oude drukken voor drie verschillende doelgroepen. In juni vond een vierdaagse STCV-workshop plaats en in april maakten we via de 'Speeddate met oude drukken' studenten aan de KU Leuven warm voor boekhistorisch onderzoek en het gebruik van de STCV-databank.

STCV aan de slag in het Engels Klooster, Brugge

Communicatie

STCV-nieuwsberichten publiceren we op onze website. Ze verschijnen ook automatisch op de homepage van de onlincatalogus. De STCV-facebookpagina heeft nu 932 volgers en de Twitterfeed 1711. Omdat STCV een internationaal publiek van erfgoedbeheerders en onderzoekers trekt, communiceren we via deze kanalen in het Engels. De berichten informeren over STCV-activiteiten en over interessante objecten uit Vlaamse collecties die we registreren. Het gemiddeld bereik van onze Facebook-berichten is 650 mensen; op Twitter zien we een bereik van 15.000 'impressions' per tweet.

→ stcv.be

IMPRESSVM. DE WIEG VAN DE VLAAMSE BOEKDRUKKUNST

→ BP 3.1 Vlaamse oude drukken

→ BO 3.2 Vlaamse incunabelen

→ BO 4.1 Opendatahub

Het project IMPRESSVM. De wieg van de Vlaamse boekdrukkunst registreert samen met collectiebeherende instellingen alle in Vlaanderen gedrukte incunabelen in Vlaams bezit en brengt de vroegste Vlaamse gedrukte boekproductie zo volledig mogelijk in kaart.

Boeken gedrukt vóór 1501, toen de Europese boekdrukkunst nog in haar kinderschoenen stond, zijn incunabelen, van het Latijnse incunabulum (wieg, oorsprong). Ze vormen een onmisbare schakel bij de evolutie van het handgeschreven naar het gedrukte woord, omdat de vroegste drukkers inspiratie haalden uit het middeleeuwse manuscript bij de vormgeving ervan en door het gebruik van rubricering, lettertypes, afkortingen, ligaturen, handgekleurde initialen, houtsneden en versieringen.

Incunabelen zijn daardoor uniek erfgoed. Alle exemplaren verschillen onderling door deze handschriftelijke en exemplaargebonden elementen, omdat ze afhankelijk van de voorkeuren en middelen van kopers andere accenten kregen. Incunabelen zijn ook zeldzaam: vaak bestaan er nog maar enkele kopieën of er is slechts één (onvolledig) exemplaar of los fragment bewaard.

Gezien het belang van dit vroege drukwerk nemen we de gespecialiseerde incunabelregistratie op als een afzonderlijk project dat ons in staat stelt om dit erfgoed voor het eerst systematisch te beschrijven en te ontsluiten in de autoritatieve STCV-databank. Het tweejarig project IMPRESSVM heeft als doel alle in Vlaanderen gedrukte incunabelen in Vlaams bezit op te nemen in STCV. Door een aanvullende registratie buiten Vlaanderen proberen we bovendien de vroegste Vlaamse boekproductie zo volledig mogelijk in kaart te brengen.

Datamodel

Open kennisdeling vormt binnen dit project een rode draad. Samen met een comité van internationale experts werkten we in 2022 een uitgebreid datamodel uit voor het beschrijven van dit bijzondere erfgoed. Dat leidde tot een aanvulling van het bestaande STCV-model om edities te beschrijven, waarbij de databank bijkomende ondersteuning biedt bij het identificeren en onderzoeken van incunabeledities. Exemplaren van de vroegste boekedities werden na de drukgang op heel verschillende manieren afgewerkt, met veel handschriftelijke toevoegingen. Daarom ontwikkelden we ook een model voor het beschrijven van exemplaarspecifieke kenmerken, met aandacht voor de unieke objectspecifieke kenmerken van de incunabelen, zoals rubricering, verluchting en boekband.

Databank en registratie

Het datamodel en beschrijvingsmethode stonden in het najaar op punt en werden geconfigureerd binnen de bestaande STCV-databank. In een pilootfase pasten we het model toe op de incunabelcollectie van Museum Plantin-Moretus, wat ons in staat stelde om het beschrijvingsmodel en de invoeromgeving op punt te stellen. De registratiefase valt grotendeels in 2023. Intussen is de registratie van incunabelen volop aan de gang in de collecties van de partnerorganisaties van het project.

Ontsluiting

De editiebeschrijvingen zijn onmiddellijk zichtbaar in de vertrouwde onlinecatalogus van STCV. Voor het zichtbaar maken van de exemplaargegevens hebben we in 2022 de vereisten bepaald. De realisatie ervan door onze technische partner is voorzien voor 2023. Om de kennis over incunabelen te verspreiden en de realisaties van het project in de kijker te zetten, organiseren we in 2023 een publieke lezingenreeks rond het thema, samen met de Vereniging van Antwerpse Bibliofielen.

ABRAHAM. CATALOGUS VAN BELGISCHE KRANTEN

→ BP 3.4 Belgische kranten

→ BO 3.2 Belgische kranten

→ BO 4.1 Opendatahub

We onderhouden Abraham, het centrale repertorium van het Vlaamse krantenerfgoed, en breiden dit samen met collectiebeheerders verder uit.

112 COLLECTIES

11.393 KRANTENTITELS

24.203 HOLDINGS

2.600+ ONLINE KRANTEN

Groei en gebruik

Hoewel in 2022 geen actieve uitbreiding van de gegevens in Abraham gepland was, groeide de catalogus toch aan met 86 bijkomende krantentitels en 327 holdings. Dat was voornamelijk te danken aan ons project Nieuwe Tijdingen, waarbinnen we gegevens verzamelen die helpen bepalen welke delen van het Vlaamse krantenerfgoed dringend moeten worden gedigitaliseerd. Nieuwe Tijdingen zorgde ook voor de toevoeging van het krantenbezit van drie instellingen die nog niet aan Abraham deelnamen. Eind 2022 bevatte Abraham in totaal 11.393 beschrijvingen van krantentitels, te vinden in 24.203 holdings verdeeld over 112 erfgoedinstellingen.

148 krantenrecords met links naar gedigitaliseerde edities kregen een update en zijn nu voorzien van illustratieve voorpagina's. Hiervoor leverden het stadsarchief van Leuven en de KBR zelf afbeeldingen aan. Voor de overige titels brachten we de afbeeldingen samen via de digitale platforms van de betrokken Abraham-partners. We hebben verder de opname van een grote dataset van KADOC voorbereid, goed voor 1019 nieuwe titelbeschrijvingen. In 2023 worden die geïmporteerd in de krantencatalogus.

Er werden in 2022 25.843 zoekacties uitgevoerd in de databank en 73.967 pagina's weergegeven, wat ongeveer gelijk is aan vorig jaar.

Abraham en digitalisering

De Abraham-catalogus is van onmisbaar belang voor een efficiënte digitalisering van het Vlaamse krantenerfgoed. Door systematisch op te nemen welke kranten al zijn gedigitaliseerd helpen we collectiebeheerders verstandige keuzes te maken en dubbel werk te vermijden. In 2021 ontwikkelden we in huis de online selectietool Courant, die werkt op basis van de Abraham-gegevens. In een eerste versie diende Courant als hulpmiddel voor de titelselectie binnen het digitaliseringsproject Primeur. In 2022 maakten we een tweede versie van de tool om gebruik op grotere schaal binnen het project Nieuwe Tijdingen mogelijk te maken. Al 34 collectiebeherende instellingen hebben Courant gebruikt om hun digitaliseringsprioriteiten voor kranten door te geven en bijkomende informatie over onder andere afmetingen, fysieke staat en pagina-omvang te leveren.

→ krantencatalogus.be

MMFC. MEDIEVAL MANUSCRIPTS IN FLEMISH COLLECTIONS

→ BP 3.5 Middeleeuwse handschriften

→ BO 3.3 Middeleeuwse handschriften

MMFC brengt alle middeleeuwse handschriften in Vlaams bezit in kaart. Het doel van dit sectorbrede project is een online databank met bibliografische en codicologische gegevens over alle middeleeuwse handschriften (tot 1600) die zich in Vlaamse openbare collecties bevinden.

In 2019-2020 realiseerden we een databank voor de registratie van het Vlaamse handschriftenbezit in openbare en semi-toegankelijke collecties. In 2021 werd de ontsluiting afgewerkt, waardoor de databank nu ook vrij online toegankelijk is. Sinds 2021 vullen we de gegevens in de databank aan in de context van het Comites latentes-project.

Databank

In 2019-2020 hebben we na uitgebreide consultatie van de sector en vakexperten, en op basis van gelijkaardige registratieprojecten in het buitenland, een datamodel en beschrijvingsmethode opgesteld. Die dienden als richtlijnen voor de ontwikkeling van de MMFC-databank op basis van CollectiveAccess.

Het datamodel en de beschrijvingsmethode zijn gedocumenteerd in de vrij consulteerbare online projectdocumentatie (manual.mmfc.be). In 2022 breidden we de configuratie verder uit om bijkomende gegevens te kunnen registreren. We controleerden en standaardiseerden systematisch de documentatie van alle gegevensvelden in de databank.

De basisgegevens over de handschriften die we hebben samengebracht in 2019-2020 hebben we ook in 2022 verder geverifieerd, aangevuld en uitgebreid binnen het Comites latentes-project. De databank bevat nu basisgegevens over 5009 middeleeuwse handschriften.

Publieke ontsluiting

In 2021 realiseerde LIBIS de ontsluiting van de MMFC-databank in Omeka S. De gebruikersinterface voorziet in uitgebreide zoekfunctionaliteiten die afgestemd zijn op de gebruikers. Ze maken het mogelijk om de gegevens verkennend te doorkruisen, maar ook om gericht te zoeken op basis van een reeks relevante kenmerken. De catalogus geeft al toegang tot beschrijvingen en metadata van 2770 handschriften.

In 2022 werd de interface verder verbeterd. We namen enkele voorbereidende stappen voor het downloadbaar maken van de gegevensset voor wetenschappelijk onderzoek. We onderzochten ook de gewenste functionaliteiten en mogelijke oplossingen om het rijke beeldmateriaal van MMFC ter beschikking te stellen.

→ mmfc.be

COMITES LATENTES: VERBORGEN HANDSCHRIFTEN AAN HET LICHT GEBRACHT

→ BP 3.5 Middeleeuwse handschriften

→ BO 3.3 Middeleeuwse handschriften

Het project Comites latentes ('verborgen vrienden') maakt verborgen handschriften in Vlaamse collecties zichtbaar via de MMFC-methode en -databank.

Vorbereidingstraject

Het MMFC-project bracht aan het licht dat Vlaamse handschriften zelfs nog minder goed ontsloten zijn dan gedacht. Twee deelgroepen vielen daarbij op: kerkelijke collecties en losse handschriftfragmenten. Om dit te verhelpen formuleerden we in 2020 een driejarig project, 'Comites latentes', om deze collecties grondiger te beschrijven in de MMFC-databank en via het internationale Fragmentarium-platform.

Gegevensinvoer en registratie in-situ

In de loop van 2022 konden we in 24 erfgoedinstellingen handschriften beschrijven. In zeventien instellingen maakten we dieptebeschrijvingen van handschriften waarvan basisgegevens al in de MMFC-databank aanwezig waren, terwijl we in zeven instellingen prospectieonderzoek deden en basismetadata verzamelden.

We hebben niet alleen handschriften geregistreerd in de MMFC-databank, maar ook beschrijvingen en digitale reproducties van fragmenten ingevoerd op het platform van het Fragmentarium-project. We werkten de beschrijvingen af van alle fragmenten in de Bijzondere Collecties van de Universiteit Antwerpen en registreerden daarnaast ook fragmenten uit KU Leuven Bibliotheken Bijzondere Collecties, de Universiteitsbibliotheek Gent, het FelixArchief, de Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience, de Bibliotheek van het Ruusbroecgenootschap Antwerpen, het Museum Plantin-Moretus, het Museum Mayer van den Bergh, het Vleeshuis, het Koninklijk Conservatorium Brussel, de pastorij Wezemaal (in depot KBR), het archief van de collegiale Onze-Lieve-Vrouwekerk van Aarschot, het stadsarchief van Dendermonde en de abdijen van Park, Averbode en Dendermonde.

Fotografie

Als onderdeel van de MMFC-registratiemethode nemen we hoogwaardige en gestandaardiseerde foto's om de beschrijvingen van de handschriften te verrijken. Bij de registratie van handschriftfragmenten op het Fragmentarium-platform nemen we volledige digitale reproducties van de fragmenten op die aan de hand van IIF-technologie worden ontsloten.

Voor het aanmaken van dit fotomateriaal bezochten we in de loop van 2022 acht collecties met de mobiele fotostudio: de Bibliotheek van het Ruusbroecgenootschap Antwerpen, de bibliotheek van de Universiteit Antwerpen, het archief van de collegiale Onze-Lieve-Vrouwekerk van Aarschot, de Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience, de abdijen van Park en Averbode, het Rijksarchief te Brugge en het FelixArchief. In totaal maakten we 3624 hoogwaardige digitale foto's van alle relevante handschriften en fragmenten in deze zes collecties.

Registratie van handschriftfragmenten in het Koninklijk Conservatorium Brussel

Communicatie

Tijdens plaatsbezoeken overleggen we met collectiebeheerders en delen we onze kennis betreffende de registratie van en de omgang met handschriftelijk erfgoed. We communiceerden over het project naar diverse doelgroepen via verschillende kanalen. In de loop van 2022 verstuurdten we twee nieuwsbrieven naar projectpartners en belangstellenden. De Twitter-account van het project stelt ons in staat om te communiceren met internationale experts, onder andere om hulp te vragen bij het identificeren van obscure teksten of om bijzondere vondsten wereldkundig te maken. Naar een breed publiek toe gebruikten we de Facebook en de Instagram van Flandrica.be, waarop we zeven maal iets hebben gemeld over bijzondere Vlaamse handschriften.

UNICAT

- BP 3.1 Vlaamse oude drukken
- BP 3.4 Belgische kranten
- BP 3.5 Middeleeuwse handschriften
- BP 4.5 Gezamenlijke toegang
- BO 3.1 Vlaamse oude drukken
- BO 3.2 Belgische kranten
- BO 3.2 Middeleeuwse handschriften

UniCat is de overkoepelende onlinecatalogus voor wetenschappelijk onderzoek en het hoger onderwijs in België. Met de databank doorzoek je in één beweging de bibliotheekcatalogi van universiteiten, hogescholen, onderzoekscentra, musea, erfgoedinstellingen, overheidsinstanties en de Koninklijke Bibliotheek van België.

We zorgen ervoor dat de gegevens uit de STCV- en Abraham-databanken beschikbaar zijn in UniCat. Unieke historische boeken en kranten uit tientallen erfgoedinstellingen die anders niet in UniCat zouden zijn opgenomen, zijn daardoor makkelijker te vinden voor onderzoekers en studenten. Alle aanvullingen en wijzigingen die we in 2021 deden in STCV en Abraham stroomden in januari 2022 door naar UniCat. De gegevens uit 2022 zijn inmiddels ook opgenomen. Gegevens uit de MMFC-databank zullen in 2023 op dezelfde manier beschikbaar worden gemaakt.

→ unicat.be

4 DIGITALE TOEGANG

We bouwen binnen een breder netwerk mee aan de internationale toegang tot gedigitaliseerde collecties en *born digital* publicaties uit Vlaanderen.

DBNL. DIGITALE BIBLIOTHEEK VOOR DE NEDERLANDSE LETTEREN

- BP 4.2 DBNL
- BP 1.4 Internationale wisselwerking
- BP 4.5 Gezamenlijke toegang
- BO 1.1 Verbinden
- BO 4.2 Digitaliseringsprogramma

We bouwen samen met de Taalunie en de Nederlandse KB aan de Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren. DBNL is al 23 jaar een gevestigde waarde in het digitale bibliotheeklandschap in Vlaanderen en is van groot belang voor onderzoek en onderwijs.

Beleid en organisatie

Onze organisatie coördineert de werkzaamheden van DBNL in Vlaanderen. We werken onder andere aan de uitbouw en promotie van de digitale bibliotheek vanuit Vlaams perspectief en faciliteren de Adviescommissie DBNL-collectie. Als samenwerkingspartner zetelen we in de commissie DBNL, het sturend orgaan van het project. Via het Overleg Vlaanderen organiseren we de inbreng van andere Vlaamse belanghebbenden: de KANTL, Literatuur Vlaanderen, het Letterenhuis, Cultuurconnect en vertegenwoordigers uit de onderzoeks- en bibliotheekwereld.

Collectiebeleid

In 2022 werkten we verder aan de doelstellingen van het DBNL-beleidsplan 2021-2023. Het meerstemmiger en representatiever maken van de DBNL-collectie is een van de krachtlijnen. Een belangrijke doelstelling daarbij is het opvullen van gekende hiaten. Het gaat in eerste instantie om literaire werken geschreven door vrouwen, Nederlandstalige (post)koloniale literatuur en taalkundige werken. Met behulp van een gerichte analyse en adviezen van experts worden deze hiaten weggewerkt en leggen we nieuwe hiaten bloot. De Commissie DBNL wordt hierbij geadviseerd door de adviescommissie DBNL-collectie. In 2022 heeft die zich gebogen over LHBTI+ literatuur, werken uit voormalig Nederlands-Indië en Belgisch-Congo, en taalkunde.

Collectieontwikkeling

In 2022 groeide de DBNL-collectie met 525 boeken en tijdschriftjaargangen, waarvan 223 titels afkomstig uit het extern gefinancierde project Toegang Literair Erfgoed (TLE). De reguliere productie met Taalunie-financiering besloeg 67.324 pagina's. De TLE-productie betreft ongeveer 44.000 pagina's. Verder werden er in 2022 ruim 37.000 pagina's gedigitaliseerd die nog niet beschikbaar kunnen worden gesteld. Daarmee werd de doelstelling om in 2022 245.000 nieuwe pagina's online te brengen niet gehaald. De belangrijkste redenen hiervoor zijn de overstap naar een nieuwe leverancier voor digitalisering en auteursrechtelijke beperkingen op recente titels.

Communicatie en marketing

Om het gebruik van DBNL te verhogen hebben we ook in 2022 diverse communicatie- en marketingacties uitgevoerd. Zo werd de socialmediacampagne verdergezet door berichten te plaatsen over werken in de collectie die de spanwijdte van DBNL laten zien. Daarnaast werd er nieuw promotiemateriaal gemaakt en verspreid: banners, ansichtkaarten, boekenleggers en notitieboekjes.

Ook hebben we ingezet op de aanwezigheid van DBNL op conferenties, meestal samen met de KB (zie onder Informatievoorziening). In 2022 organiseerden we voor het eerst een DBNL-gebruikersdag in Vlaanderen, in de Antwerpse boekhandel De Groene Waterman. Het thema 'Klassiekers & kantlijnen' had als doel om DBNL-gebruikers te laten zien dat DBNL niet alleen bekende werken bevat, maar ook heel wat figuren en teksten uit de literaire marge. Op het programma stonden onder meer een lezing

over het gehanteerde digitaliseringsproces en één over de DBNL-collectie die focuste op plezier in de Vlaamse letterkunde. De dag was doorweven met creatieve intermezzo's die lieten zien dat DBNL een belangrijke inspiratiebron is voor (jonge) Vlaamse kunstenaars en schrijvers.

We waren ook dit jaar actief in de DBNL-nieuwsbriefredactie. In 2022 werden de rubrieken 'Onder de loep' en 'Parels uit DBNL' verdergezet. Daarbij zetten we een reeks Vlaamse werken in de kijker, waaronder *Veel geluk, professor!* van Aster Berkhof, *Het boec van Sidrac*, en de oorlogsdagboeken van Vlaamse schrijvers als Virginie Loveling en Stijn Streuvels.

Bezoekers

In 2022 was er een flinke stijging van de bezoekerscijfers dankzij zoekmachine-optimalisatie van de website. Het totale aantal bezoeken nam toe met 6%, het aantal bezoeken via Google-search nam zelfs toe met 14%. De verwachting is dat deze stijging zal doorzetten in 2023.

	2022	2021	2020
Bezoeken	4.442.195 (+6%)	4.187.457	5.221.053
Bezoekers	2.937.033 (+6%)	2.783.883	3.302.846

Vlaamse titels en auteursrechten

In de vorige beleidsperiode realiseerden we een inhaalbeweging op het vlak van Vlaamse teksten in DBNL. De Nederlandse KB bezit niet alle belangrijke Vlaamse letterkundige werken en doet voor het vervolledigen van de DBNL-collectie een beroep op bruikleengevers. In 2020 vertrokken er ruim honderd monografieën en 34 tijdschrifttitels van de Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience richting KB NL. In 2022 verschenen er meer titels van die bruikleen online.

De belangrijkste hindernis voor het online beschikbaar stellen van het Vlaamse materiaal op dbnl.org blijft het klaren van de auteursrechten. Een collectieve regeling zoals die voor Nederlandse werken bestaat, is door de complexiteit van het Belgische auteursrechtelijke landschap nog ver weg. In 2022 werd het Belgisch auteursrecht op enkele punten gewijzigd in het kader van de omzetting van de Richtlijn (EU) 2019/790 van 17 april 2019 inzake auteursrechten en naburige rechten in de digitale eenheidsmarkt (de zogenaamde DSM-richtlijn). Dat maakte de situatie voor DBNL helaas niet eenvoudiger. We blijven de ontwikkelingen hierrond opvolgen, onder meer door in 2023 deel te nemen aan de stakeholdergesprekken in België.

Tot er een collectieve regeling kan worden getroffen, blijven we inzetten op andere manieren om meer Vlaams materiaal online te brengen. Zo bereidden we in 2022 een campagne naar Vlaamse tijdschriften voor. Hierbij vragen we aan auteurs toestemming om hun teksten in Vlaamse tijdschriften op DBNL beschikbaar te maken. Deze campagne start in 2023.

Bruikbaarheid en toegankelijkheid

Naast een meer representatieve en meerstemmige collectie zet DBNL in deze beleidsperiode ook sterk in op optimale digitale beschikbaarheid en toegankelijkheid. Daarvoor werden in 2022 de nodige functionaliteitsverbeteringen aan de website doorgevoerd.

→ dbnl.org

PRIMEUR. REDDINGSPROJECT VOOR BEDREIGD VLAAMS KRANTENERFGOED

→ BP 4.4 Digitaliseringsprogramma
→ BP 3.4 Belgische kranten

→ BO 4.2 Digitaliseringsprogramma
→ BO 3.2 Belgische kranten

We coördineren samen met meemoo het project Primeur om 630.000 pagina's bedreigd Vlaams krantenerfgoed te digitaliseren. Primeur is het krantenluik binnen het bredere project GIVE (Gecoördineerd Initiatief voor Vlaamse Erfgoeddigitalisering), dat kadert in het relanceplan Vlaamse Veerkracht en wordt gerealiseerd met de steun van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling.

EFRO
EUROPEES FONDS
VOOR REGIONALE
ONTWIKKELING

Reddingsproject

Van medio 2021 tot eind 2023 werken we aan de digitalisering van 630.000 pagina's van een honderdtal bedreigde kranten uit acht collectiebeherende instellingen (ADV.N, Amsab, Bibliotheek Hasselt Limburg, Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience, KADOC, KU Leuven Bibliotheken, Openbare Bibliotheek Brugge, Universiteitsbibliotheek Gent).

Digitaliseringspartner

Om een geschikte digitaliseringspartner voor het project te vinden organiseerde meemoo een Europese aanbestedingsprocedure. Die kwam tot stand na een grondige marktverkenning en een intensief schrijfproces, samen met de Vlaamse Erfgoedbibliotheken. Een jury van experts beoordeelde de ingediende dossiers. Het Nederlandse bedrijf Picturae kwam als beste uit de bus.

Voorbereiding van de kranten

Begin 2022 ging de materiaalvoorbereiding van de kranten van start. Het nodige verpakkingsmateriaal werd besteld en gedistribueerd aan de deelnemende partners. Het projectteam ging langs bij elke partner om een workshop te geven over het voorbereidingsproces. De kranten worden per editie geregistreerd en veilig verpakt. Ze krijgen ook barcodes om de stukken te kunnen traceren tijdens het digitaliseringsproces. Collega's van de erfgoedinstellingen worden hierbij ondersteund door onze projectmedewerkers en beroepsinlevingsstagairs die op locatie meewerken. In 2022 boekten we grote vooruitgang bij de registratie van de te digitaliseren kranten: tegen het einde van het jaar was de registratie bij drie van de acht collectiebeherende partners rond.

De focus van Primeur ligt op zeer kwetsbare kranten met een dringende nood aan digitalisering. Alleen zo kunnen we hun inhoud veiligstellen voor de toekomst. Sommige stukken zijn zo fragiel dat conserverende ingrepen nodig zijn voor ze getransporteerd en gedigitaliseerd kunnen worden. In 2022 hielpen twee projectmedewerkers met expertise in papierrestauratie en -conservatie de projectpartners bij het vastzetten van scheuren. Zo werd de manipulatie die digitalisering vereist mogelijk zonder het erfgoed verder in gevaar te brengen.

Metadatering

De registratie van gegevens over de te digitaliseren krantenedities is een tijdsintensieve, maar belangrijke stap. We noteren inhoudelijke kenmerken (zoals de titel en de publicatiedatum), vormelijke kenmerken (zoals het aantal pagina's, de afmetingen, de bindwijze en de conditie) en administratieve gegevens (zoals de barcode en het batchnummer). De verzamelde metadata dienen meerdere doeleinden. Ze geven een betrouwbaar beeld van wat er in elke digitaliseringsgolf zit en wat de

leverancier kan verwachten qua aantallen, afmetingen en fysieke staat. Daarnaast zijn de gegevens nodig voor duurzame archivering en voor een bruikbare online ontsluiting. De verzamelde informatie wordt bovendien gebruikt om de krantencatalogus Abraham aan te verrijken.

Het is belangrijk dat de informatie juist is voordat de kranten worden gedigitaliseerd, want de leverancier koppelt de metadata aan de foto's en OCR van de kranten. Daarom onderwerpen we de gegevens vooraf aan een grondige kwaliteitscontrole.

Test- en pilootfases

De eerste drie batches (van in totaal dertien) werden in 2022 getransporteerd naar het digitaliseringsbedrijf. Een deel van deze kranten werden gebruikt voor de testfase, waarbij aan de hand van een beperkt aantal kranten werd gecontroleerd of de output van de leverancier in lijn was met de specificaties. Dat leverde de nodige uitdagingen en vertragingen op. De pilootfase, waarin de workflow voor digitalisering van begin tot eind werd doorlopen, verliep vlot. Begin 2023 startte de digitalisering effectief.

Barcodering van historische krantenedities voor digitalisering in de Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience, Antwerpen

NIEUWE TIJDINGEN. LANDELIJK PROGRAMMA VOOR HET BEHOUD VAN HET VLAAMSE KRANTENERFGOED

→ BP 4.4 Digitaliseringsprogramma
→ BP 3.4 Belgische kranten

→ BO 4.2 Digitaliseringsprogramma
→ BO 3.2 Belgische kranten

De Vlaamse Erfgoedbibliotheken en meemoo bouwen samen met collectiebeherende organisaties aan een overkoepelend Vlaams programma voor de digitalisering, archivering en online ontsluiting van het bedreigde Vlaamse krantenerfgoed. Het driejarige project valoriseert bestaande digitale krantencollecties en maakt ze via een performante centrale toegang beschikbaar voor een breed publiek in Vlaanderen en daarbuiten.

Samenwerkingsproject

De Vlaamse Erfgoedbibliotheken en hoofdpartner meemoo zetten Nieuwe Tijden voort, samen met 56 partnerorganisaties (gestegen van 46 in 2021). Daaronder zijn stads- en gemeentearchieven, culturele archieven, musea, heemkringen, openbare bibliotheken, universiteitsbibliotheken en erfgoedcellen. Het project wordt verder ondersteund door vijf expertisepartners: KBR, Histories, Ghent Centre for Digital Humanities, Metamorfoze (KB) en de Staatsbibliothek zu Berlin.

Vijfjarenplan

Het masterplan voor een grootschalig krantenprogramma dat we opstelden in 2021 werd in 2022 verder verbeterd. Het plan diende vervolgens als vertrekpunt voor het opstellen van een vijfjarenplan voor de eerste fase van een landelijk krantendigitaliseringsprogramma. De langetermijnvisie en de streefdoelen in het masterplan zijn daarbij vertaald in concrete scenario's. We hebben twee mogelijke pistes bepaald, op basis van verschillende tempo's. De eerste piste brengt het maximale haalbaar tempo in kaart: 700.000 pagina's per jaar, voor een totaal van 3,5 miljoen pagina's na vijf jaar. Een tweede scenario mikt op 450.000 pagina's per jaar, in het totaal goed voor 2,25 miljoen pagina's.

Bij beide scenario's gaat het om de top van de ijsberg: er zijn naar schatting achttien miljoen nog te digitaliseren krantenpagina's in Vlaamse collecties. Maar ze zouden de meest dringende nood moeten lenigen. Voor het vijfjarenplan zijn ook de kosten van de twee scenario's in kaart gebracht, op basis van de concrete digitaliseringskosten binnen het Primeur-project. Naast digitalisering zijn ook andere realisaties opgenomen in het vijfjarenplan, waaronder duurzame digitale archivering, online ontsluiting en de verrijking van metadata.

Digitaliseringsprioriteiten

Een noodzakelijke voorwaarde voor een grootschalig digitaliseringsprogramma is een compleet overzicht van de te digitaliseren kranten, waarbinnen we vervolgens prioriteiten kunnen stellen. In 2021 ontwikkelden we daarvoor de online selectietool Courant, die we in 2022 hebben aangepast om het selectieproces op grote schaal te kunnen uitvoeren. Courant maakt gebruik van de gegevens in de Abraham-krantencatalogus. We organiseerden drie infomomenten om collectiebeherders praktisch wegwijs te maken in Courant.

Rekening houdend met de selectiecriteria die werden opgesteld in 2021 gaven deelnemende organisaties via deze tool door welke titels in hun bezit zeker gedigitaliseerd moeten worden. Ze gaven bij elke titel aan wat de redenen daarvoor zijn. Ze voorzagen ook een nauwkeurige schatting van het aantal edities en pagina's. Vervolgens keurden we op basis van de binnen het project overeengekomen criteria de titels wel of niet goed voor prioritair digitalisering binnen de eerste vijf jaar. De selectielijst (inclusief de titels die zijn opgenomen in het Primeur-project) bestaat op dit moment uit 567 titels uit 34 collectiebeherende instellingen, goed voor zo'n 3,8 miljoen pagina's. Collectiebeherders kunnen ook nu nog titels toevoegen.

De overkoepelende selectielijst werd gebruikt voor het opstellen van het vijfjarenplan. Meemoo gebruikte de gegevens bovendien voor het analyseren van de impact van grootschalige digitalisering op de huidige dienstverlening.

Aandacht voor kleine collecties

Ons doel is het ontwikkelen van een inclusief krantenprogramma dat ook kleine collecties betreft. Zo'n brede werking is niet vanzelfsprekend. Daarom startten we in 2022 met een piloot waarin we kijken hoe we op een efficiënte manier kleine krantencollecties kunnen verwerken. We doen dat samen met Stedelijk Museum Hoogstraten, Bakkerijmuseum Veurne, Stadsarchief Tielt en Erfgoedcel Waasland. De erfgoedcel is de tussenschakel voor twee heemkundige kringen, twee gemeentearchieven, een stadsarchief, een documentatiecentrum en een openbare bibliotheek.

De pilootpartners volgden twee infosessies waarin ze met behulp van Courant de titelselectie en een bijbehorende materiaalanalyse leerden uitvoeren. Uiteindelijk leverde hun selectie een werkvoorraad op van 92.600 pagina's van twintig krantentitels. Een deel daarvan zal worden gedigitaliseerd in de piloot. Dankzij dit voorbereidend werk hebben we ook inzicht in de toestand van de kranten in functie van verpakking, transport en digitalisering.

OCR-verbetering

We werkten verder aan de evaluatie van de OCR (*optical character recognition*) van het reeds gedigitaliseerde Vlaamse krantenerfgoed. In 2021 voerden we een studie uit waaruit bleek dat de kwaliteit van bestaande OCR doorgaans slecht is en dat bepaalde hedendaagse OCR-tools verbeterpotentieel hebben. Om een duidelijk beeld te krijgen van de beste aanpak voor OCR-verbetering voerden we in 2022 een uitgebreidere studie uit.

We hergebruikten de testdata uit 2021, aangevuld met duizend krantenpagina's afkomstig uit drie digitale krantencollecties. De uitvoering van de studie was in handen van het Zwitsers bedrijf Odoma, dat ook in 2021 een deel van de evaluaties uitvoerde. Voor het onderzoek creëerde de firma nieuwe OCR met gebruik van een reeks hedendaagse tools. Vervolgens werden de tekst- en layoutkwaliteit van zowel de originele als de nieuwe OCR gemeten. De resultaten van de studie worden in 2023 gedeeld met de sector.

Op basis van de onderzoeksresultaten en het advies van Odoma werken we aan een workflow voor OCR-verbetering en proberen we beter zicht te krijgen op het kostenplaatje. In het laatste jaar van het project zal dit leiden tot een piloot voor OCR-reprocessing.

Gebruiksvriendelijke interface

Meemoo begon in 2022 met de vernieuwing van het ontsluitingsplatform Het Archief. In 2023 wordt binnen de algemene opzet van het platform een kranteninterface ontwikkeld. Sommige van de gewenste functionaliteiten vereisen de aanwezigheid van specifieke (meta)data. Daarom onderzochten we de kwaliteit van de bestaande metadata over kranten, en het potentieel van kruisbestuiving met andere databronnen. We analyseerden de volledigheid en betrouwbaarheid van de metadata in de Abraham-krantencatalogus en in het meemoo-archiefsysteem. Met deze informatie kunnen we bepalen welke metadata we moeten betrekken uit andere bronnen.

Ten slotte maakte meemoo een eerste versie van een beslissingsboom waarmee kan worden bepaald welk rechtenlabel aan kranten moet worden toegekend bij online ontsluiting, met het jaar van uitgave als basiscriterium. Ze vertrokken daarbij van ons onderzoek rond auteursrechten en gedigitaliseerde kranten in 2021 en het aansluitende juridisch advies.

Expertisedeling

Samen met meemoo zorgen we tijdens dit project voor expertisedeling met de sector, onder meer via de collegagroep 'Digitalisering van periodieken', workshops, presentaties op relevante bijeenkomsten en regelmatige communicatie over de resultaten.

OPENDATAHUB

→ BP 4.5 Gezamenlijke toegang

→ BO 4.1 Opendatahub

We zorgen ervoor dat onze databanken vindbaar, toegankelijk, interoperabel en herbruikbaar zijn voor de internationale cultureel-erfgoedgemeenschap.

We willen onze databanken duurzaam inzetten als centrale toegang op Vlaamse deelcollecties en collectiestukken (oude drukken, historische kranten en middeleeuwse handschriften). Ze moeten dé autoritatieve bron zijn voor informatie over deze collecties en items binnen de wereldwijde *linked open data cloud*. Een gecentraliseerde datahub voor onze databanken ontwikkelen bleek echter een complexe en kostelijke opdracht, zeker in verhouding tot de voordelen die het zou opleveren. We kiezen er daarom voor om via graduele verbeteringen aan onze infrastructuur de toegankelijkheid en de bruikbaarheid van onze data te verhogen. Dat vraagt trouwens nog altijd heel wat investeringen.

Hergebruik en interoperabiliteit

Voor al onze databanken zijn stappen gezet richting interoperabiliteit, bijvoorbeeld op het vlak van linked open data. Zo zijn er flinke vorderingen gemaakt met het toevoegen van ID's van gerelateerde records in instellingscatalogi, authority's en externe digitale bronnen in al onze databanken. Gebruikers kunnen die vandaag al gebruiken via hyperlinks naar de informatie in kwestie.

Voor STCV en Abraham implementeerden we de mogelijkheid om via OAI-PMH records op te vragen in MARCXML-formaat volgens de databankspecifieke mappings die ook worden gebruikt voor de downloadbare datasets. Zo kunnen de gegevens ook in *realtime* worden opgevraagd of geharvest. Bedoeling is om dit in 2023 ook te realiseren voor Collectiewijzer en MMFC. Hiervoor werd in 2022 onderzoek gedaan en gewerkt aan de benodigde exportprofielen. Vooral het complexe datamodel van MMFC levert uitdagingen op.

De dataset van onze STCV- en Abraham-databanken kunnen al sinds 2019 worden gedownload voor hergebruik in verschillende formaten. Om dit ook voor MMFC en Collectiewijzer mogelijk te maken deden we in 2022 het nodige voorwerk, met de bedoeling dit in 2023 effectief te kunnen aanbieden.

Vindbaarheid en toegang verhogen

We zetten in al onze databanken maximaal in op de toeleiding naar digitaal of fysiek erfgoed. De gebruiker kan bijvoorbeeld zijn weg naar online kranten vinden via de Abraham-catalogus, die functioneert als centrale ingang op gedigitaliseerd materiaal uit Vlaamse collecties. Voor raadpleging van fysieke kranten kan worden doorgelinkt naar de catalogus van de bewaarinstelling, waar het materiaal vervolgens kan worden aangevraagd. Collectiewijzer en MMFC bieden dezelfde mogelijkheden. In STCV nemen we systematisch links naar gedigitaliseerde boeken op, links naar de titelbeschrijvingen in catalogi van de bewaarinstellingen (een grootschalige retroactieve update) is voorzien voor 2024-2028.

OSLO

Onze expert erfgoeddata volgt de ontwikkelingen rond de OSLO-standaard voor cultureel erfgoed op de voet en onderzoekt mogelijke oplossingen voor onze databanken. We zetten in 2023 stappen voor de implementatie ervan.

FLANDRICA.BE. ERFGOEDBIBLIOTHEKEN ONLINE

→ BP 4.1 Flandrica.be

→ BO 4.1 Opendatahub

→ BO 2.1 Topstukken

Via Flandrica.be kan het brede publiek kennismaken met de rijkdom van de Vlaamse bibliotheekcollecties. Als portaal bundelt de website Flandrica.be gedigitaliseerd erfgoedmateriaal. We bouwen die online erfgoedbibliotheek elk jaar verder uit. Daarnaast nemen we onder de vlag van Flandrica.be andere online communicatie-initiatieven om Vlaams bibliothecair erfgoed onder de aandacht te brengen.

Online collectie

Flandrica.be biedt bezoekers een laagdrempelige en informatieve kennismaking met de rijke bibliotheekcollecties in Vlaanderen. Via het platform krijgen ze toegang tot een aantrekkelijke selectie bijna achthonderd topstukken en exemplarische werken, aan de hand enkele voorbeeldpagina's en een begeleidende tekst die het werk in zijn context plaats en het belang ervan schetst. In 2022 kwamen 12.878 bezoekers 16.861 keer naar Flandrica.be. Ze bekeken er samen 39.382 pagina's.

Nu ook voor een internationaal publiek

In 2022 voorzagen we elk stuk op Flandrica.be van een Engelstalige toelichting. Na de rondleidingen zijn nu ook de beschrijvingen van de topstukken toegankelijk voor een internationaal publiek, dat zo kan meegenieten van deze pareltjes uit Vlaamse collecties bibliothecair erfgoed.

Sociale media

Onder de vlag van Flandrica.be zetten we Vlaams bibliothecair erfgoed in de kijker op sociale media. We brengen collectiestukken van allerlei aard (een manuscript, een oude druk, een krant of periodiek, een collectie of een citaat uit de Nederlandstalige literatuur), voorzien van een toelichtende tekst. Het gaat onder meer om stukken die op Flandrica.be te vinden zijn, maar ook vanuit onze andere projecten voeden we deze kanalen. Onze medewerkers krijgen namelijk heel wat prachtige dingen onder ogen die ze graag delen met een breder publiek.

→ facebook.com/flandrica.be

→ twitter.com/flandricaBE

→ instagram.com/Flandrica

Toekomstplannen

Een grondige herwerking van Flandrica.be, met als de belangrijkste punten de vernieuwing van de website en de uitbreiding van het aantal partners, staat gepland voor de volgende beleidsperiode. We hebben hier al een plan van aanpak voor opgesteld. Wie aanvullingen voor Flandrica.be heeft, hoeft uiteraard niet tot dan te wachten. Ook in 2023 zullen we nieuwe stukken toevoegen aan het platform.

→ flandrica.be

5 BEHOUD EN BEHEER

We stimuleren een beter behoud en beheer van Vlaams bibliothecair erfgoed.

COLLEGAGROEP 'BEHOUD EN BEHEER'

→ BP 5.3 Conserveringsplan

→ BP 1.2 Versterken

→ BP 1.5 Kennisopbouw en expertisedeling

Sinds 2020 organiseren we samen met FARO de Collegagroep 'Behoud en beheer van bibliothecair en documentair erfgoed'. Deze collegagroep draait om het uitwisselen van praktijkgerichte kennis en ervaringen over alles wat met het behoud en beheer in erfgoedbibliotheken en andere documentaire erfgoedcollecties te maken heeft.

Schimmel

In februari bogen niet minder dan 65 collega's zich over de preventie en aanpak van schimmel. In enkele praktijkvoorbeelden vernamen ze het verhaal achter schimmeluitbraken en de lessen die de betrokken collega's hieruit geleerd hadden. Ze hadden het ook uitgebreid over verschillende behandelingsmethodes en teststrategieën, en welke workflow je kan hanteren om de aanpak van schimmel te bepalen. We lieten daarnaast twee firma's aan het woord: een beredderingsbedrijf en een firma gespecialiseerd in doorstraling van beschimmelde stukken. Deze laatste lichtte toe waarom ze afstapt van gammastraling ten voordele van röntgenstraling. Deze nieuwe aanpak zou wendbaarder en sneller zijn, met minder kwalijke effecten tot gevolg. Toch bleef er onder de collega's bezorgdheid bestaan. Hun oproep tot meer wetenschappelijk onderzoek naar röntgenbehandeling klonk duidelijk. Deze zesde editie zette met bijdragen uit Wallonië en Nederland meteen ook in op internationale expertise-uitwisseling.

Gevaarlijk erfgoed

In juni kwam een twintigtal collega's online samen voor een collegagroep over gevaarlijk erfgoed. Hiermee bedoelen we erfgoed dat gevaarlijke stoffen bevat die risico's inhouden voor de gezondheid van wie ermee in contact komt. Denk aan asbest, (sporen van) toxische stoffen of radioactief materiaal. Gelukkig komt dit niet te vaak voor in bibliothecaire erfgoedcollecties. Op enkele experimenten met boeken op asbestpapier na komt asbest gelukkig amper voor in bibliothecair erfgoed. Een ander verhaal zijn de depots waarin het erfgoed wordt bewaard. In het verleden werd namelijk gretig gebruikgemaakt van asbest in gips, tegels, daken en zelfs lijm. Het verwijderen van deze asbest is een delicaat maar belangrijk werk. Sporen van giftige stoffen in de collecties zijn meestal het gevolg van behandeling met biocides om bijvoorbeeld insecten te bestrijden. Geleidelijk aan komen ze vrij in de lucht, wat voor een daling van de luchtkwaliteit zorgt. Ook wie rechtstreeks in contact komt met het erfgoed kan deze stoffen binnen krijgen. Aandacht voor de risico's van omgang met erfgoed is dus relevanter dan je op het eerste gezicht zou denken.

Rondetafels

De bijeenkomst in november bood de collega's de kans om ideeën te leveren voor volgende bijeenkomsten en voor nieuw onderzoek. Op een rondetafel stonden de prioriteiten op vlak van behoud en beheer voor de komende jaren centraal. Daar bleek zeker een lijn in te zitten. Meerdere organisaties vermeldden bijvoorbeeld het verder herverpakken van de collectie in zuurvrije dozen of naar andere vormen van opslag (bv. rolslag), het reinigen van de collectie (vaak naar aanleiding van een herverpakking, een verhuis), en het opstellen of bijwerken van calamiteitenplannen. Ook rond depotinfrastructuur (herinrichten, verduurzamen, brandveilig maken) bestaat een grote nood. De prioriteiten vormen inspiratie voor het programma van de collegagroep de komende jaren. Vervolgens leverden de collega's input voor een onderzoek naar de effecten en effectiviteit van BioOrg op

beschimmelde boeken. BioORg is een product op basis van micro-organismen dat stof neutraliseert, zodat er minder voedingsbodem voor schimmel is. De collega's hielpen de onderzoeksscenario's aan te scherpen door te vertellen hoe het er bij hen concreet aan toegaat. Aan het eind bleken er nog veel vragen en bezorgdheden te bestaan bij dit product en zijn werking. Het onderzoek komt dus als geroepen.

Nood aan blijvende ondersteuning

Ook dit jaar groeide de collegagroep. Intussen zijn niet minder dan 68 collega's, uit Vlaanderen én Nederland, aangesloten bij de mailinglijst om zo op de hoogte te blijven van onze activiteiten. Dat is een toename van 24%. Dit grote aantal is een duidelijk signaal dat de vraag naar ondersteuning rond behoud en beheer sterk leeft in de sector.

Materialen om calamiteiten het hoofd te bieden staan klaar in DIVA (Antwerpen)

EXPERTISEDELING

→ BP 5.5 Adviesverlening

→ BP 1.2 Versterken

→ BP 1.5 Kennisopbouw en expertisedeling

| Door onderlinge expertisedeling verduurzamen we de opgedane kennis op het vlak van behoud en beheer.

Traject Calamiteitenplanning

Eind 2021 ontstond het idee om een traject rond calamiteitenplanning op te starten. Na een verkennende bijeenkomst begin 2022, waarop we de verwachtingen in kaart brachten, stapten tien erfgoedorganisaties mee in het traject, met als doel tegen het einde een afgewerkt of herwerkt calamiteitenplan in handen te hebben. FARO en de Vlaamse Erfgoedbibliotheken stonden in voor de coördinatie en FARO begeleidde het traject ook inhoudelijk.

De deelnemers kwamen vier keer samen, telkens rond een specifiek aspect van het plan: risicoanalyse en preventie, de voorbereiding van organisatorische maatregelen en procedures, fiches met de aanpak van elk mogelijk type calamiteit, en de revisie van het plan. Een volledig afgewerkt of herwerkt plan binnen zes maanden bleek voor de meeste deelnemers net geen haalbare kaart. Daarom besloot de groep hun definitieve versies eind 2023 te presenteren. Midden 2023 organiseren we bovendien een tussentijdse feedbackronde.

Naar aanleiding van het traject voerde een van de deelnemers een klein onderzoek uit om te bekijken hoe je verschillende materialen (foto's, boeken, glasnegatieven, diskettes, ...) het best droogt (hangend, in een tunnel, ...) en invriest, om zo na een calamiteit schimmelvorming tegen te gaan. De deelnemer zal de resultaten publiceren in *META, tijdschrift voor bibliotheek & archief*.

To measure is to know

In november gaf de expert collecties een toelichting over de Universal Procedure for Library Assessment (UPLA), tijdens de jaarlijkse bijeenkomst van de European Botanical and Horticultural Libraries Group. Deze groep verenigt bibliothecarissen van botanische tuinen, waaronder de bibliotheek van de Plantentuin Meise waar de bijeenkomst dit jaar plaatsvond. De UPLA-methodologie kon op veel interesse rekenen en de vraag naar een Engelstalige versie was groot. We konden de aanwezigen alvast verblijden met de Engelse vertaling van de *Schadeatlas bibliotheken*. Ook via andere kanalen blijven we inzetten op de promotie van deze schadeatlas, zoals communicatie in vakliteratuur en de collegagroep Behoud en beheer.

Papiervisjes vangen

In maart 2022 verscheen het artikel 'Papiervisjes vangen in het depot' in *faro | tijdschrift over cultureel erfgoed*. Deze publicatie verduurzaamt de inzichten uit de bijeenkomst van de collegagroep 'behoud en beheer' over insecten. De expert collecties verzorgde samen met FARO de eindredactie.

6 SAMENLEVING

We helpen erfgoedbibliotheken om zich beter te verankeren in de hedendaagse samenleving.

VERANKEREN

- BP 6.1 Participatie
- BP 6.2 Diversiteit
- BP 6.3 Duurzaamheid

- BO 3.3 Verankeren

Door zelf een voorbeeld te stellen en collega's en experts samen te brengen stimuleren we een meer participatieve werking, aandacht voor diversiteit binnen het beleid en de collectie, en een duurzamere manier van werken.

Diverse organisatie

We willen een diverse organisatie zijn waarin iedereen zonder onderscheid gelijk wordt behandeld en waarin stemmen uit allerlei hoeken en lagen vertegenwoordigd zijn. We besteden daarom aandacht aan een maatschappelijk en cultureel diverse samenstelling van het personeelsbestand en van onze bestuursorganen.

Vacatureteksten formuleren we steeds neutraal, waarbij we iedereen aanmoedigen te solliciteren, ongeacht geslacht, afkomst of functiebeperking. Op vlak van gender en leeftijd zijn we erin geslaagd binnen het team een goede mix te bereiken. Enkele medewerkers hebben roots buiten België. We blijven inspanningen leveren om ook een meer multiculturele organisatie te worden.

De aandacht voor meerstemmigheid vertalen we ook in onze werking. Bij het samenstellen van onze klankbordgroepen en projectteams proberen we steeds diverse profielen samen te brengen, die elk vanuit hun unieke kijk het project versterken en meer diepgang geven.

Diverse collecties voor iedereen

Diversiteit, in al haar vormen, is een onlosmakelijk deel van de samenleving. De rijke bibliothecaire erfgoedcollecties in Vlaanderen getuigen hiervan. Ze illustreren de geschiedenis van maatschappelijke groepen en levensbeschouwingen, vertellen het verhaal van mensen met een migratieachtergrond, tonen genderpatronen uit het verleden. We willen deze diversiteit en meerstemmigheid in de collecties beter zichtbaar maken, met aandacht voor wat mogelijk gevoelig ligt, zodat iedereen zich herkent in de waardevolle collecties. Daarom zetten we in 2022 en 2023 in op interne kennisopbouw via vakliteratuur, vormingen en kennisdeling. In 2023 brengen we de eerste inzichten naar de sector tijdens het Overlegplatform voor erfgoedbibliotheken. Inclusie vormt dan het centrale thema waarrond we de sector willen sensibiliseren en inspireren.

Binnen het DBNL-project bestaat al een langere traditie en meer ervaring met dit thema. In de huidige DBNL-beleidsperiode (2021-2023) zet het project in op twee krachtlijnen: optimale beschikbaarheid en toegankelijkheid, en representativiteit en meerstemmigheid. Dat wil onder meer zeggen dat er diverse technische stappen werden genomen om de collectie beter beschikbaar te maken voor mensen met een functiebeperking. Ook de collectie wordt systematisch representatiever en meerstemmiger gemaakt, bijvoorbeeld rond literatuur van vrouwen, LHBTI+-literatuur en de Indische Letteren. De projectleider DBNL Vlaanderen is bovendien lid van de werkgroep 'Gevoelige termen bibliotheekcatalogi' van de Taalunie, waarin de diverse deelnemers hun praktijkervaringen delen over hun omgang met benamingen die gevoelig liggen.

Participatief werken

We ontwikkelen onze dienstverlening steeds in samenspraak met de sector. Op die manier kunnen we optimaal op de noden en behoeften van de erfgoedbibliotheken inspelen en ontwikkelen we de beste

zorg voor het waardevolle bibliothecair erfgoed. Het dienstenaanbod van de Vlaamse Erfgoedbibliotheken staat vanzelfsprekend open voor alle erfgoedprofessionals die met bibliothecair erfgoed in aanraking komen. Als netwerkorganisatie zoeken we bovendien altijd naar partnerschappen met organisaties uit de brede cultureel-erfgoedsector om onze projecten te versterken met expertise die we zelf niet in huis hebben.

Op organisatieniveau zitten vertegenwoordigers van erfgoedbibliotheken en externe adviseurs in onze bestuursorganen. In onze projecten realiseren we inspraak via brede klankbordgroepen. Dat maakt het mogelijk om uiteenlopende perspectieven bij elkaar te brengen. Bovendien vormt zo'n klankbordgroep een mini-netwerk van Vlaamse en (inter)nationale actoren rond een project. Hierdoor bevorderen we tegelijk de onderlinge uitwisseling en versterken we de sector als geheel.

Ook de focus op collegagroepen tijdens deze beleidsperiode kadert in deze strategie van verbreding, participatie en inzet op draagvlak en mede-eigenaarschap bij zowel de projectpartners als bij de bredere cultureel-erfgoedgemeenschap.

Onze activiteiten zijn zowel vraag- als aanbodgestuurd. Het eerste realiseren we onder andere door vanuit de collega- en klankbordgroepen in te spelen op de dynamiek. Tegelijkertijd stimuleren we de professionalisering binnen de brede sector van erfgoedbibliotheken door een gericht aanbod, communicatie en sensibilisering.

Participatief beleidsplanningstraject

In 2022 ontwikkelden we ons beleidsplan 2024-2028. We deden dat via een participatief traject, waarbij we input vroegen van organisaties die bibliothecair erfgoed beheren via focusgroepen, een nodenbevraging en individuele gesprekken. Daardoor is ons beleidsplan 2024-2028 een gedragen en goed onderbouwd plan, dat beantwoordt aan de concrete noden van onze doelgroep en dat is afgestemd met belanghebbenden.

Ecologisch verantwoorde keuzes

Als organisatie zet Vlaamse Erfgoedbibliotheken zo veel mogelijk in op ecologisch verantwoorde alternatieven. We printen nog minimaal en als we het toch doen doen we het recto verso op zuurvrij, gerecycleerd papier. We gaan bewust om met energiegebruik voor verwarming, verlichting en apparatuur. Zo gebruiken we automatische timers op stopcontacten om het sluipverbruik van apparaten 's nachts te minimaliseren. Onze fruitleverancier biedt zoveel mogelijk seizoensfruit aan dat duurzaam geteeld is. We zorgen voor gefilterd kraanwater als alternatief voor flessenwater, kiezen voor koffie zonder cups en grootverpakkingen voor zaken als suiker en melk. Het team komt met het openbaar vervoer of de fiets naar het werk en ook bijna alle dienstverplaatsingen gebeuren met trein, tram en bus.

Duurzaam werken

Duurzaamheid gaat verder dan enkel ecologie. Ook het inzetten op langetermijnoplossingen en het borgen van kennis zijn essentiële bouwstenen voor een duurzame samenleving. Binnen onze eigen organisatie realiseren we dit via een interne website (VEB Intranet), waarop alle medewerkers kennis vastleggen en uitwisselen. Toekomstige projecten kunnen zo voordeel halen uit de ervaring en voorbeelden van vroegere initiatieven en hoeven niet telkens van nul af aan te beginnen. Maar het is vooral bij onze projecten en initiatieven dat we investeren in duurzame documentatie, via onze handleidingen, toolboxes en samenwerkingsplatformen. We brengen verzamelde en opgedane expertise zo veel mogelijk online, waar die permanent beschikbaar blijft voor gebruik binnen de sector.

Ook nog

Ook waardig werk, welzijn en het bevorderen van gelijkheid vormen belangrijke duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's) die onze organisatie onderschrijft. Deze engagementen nemen we mee in ons diversiteits- en personeelsbeleid.

7 BELEID

We voeren een doordacht en kwaliteitsvol beleid.

BESTUUR

→ BP 7.1 Goed bestuur

→ BO 5.1 Goed bestuur

We handelen volgens de principes van goed bestuur door een evenwichtige samenstelling en regelmatige evaluatie van onze bestuursorganen en heldere besluitvorming.

Leden

De werking van onze organisatie strekt zich uit tot meer dan 169 collectiebeherende organisaties. In de lopende en de komende beleidsperiode breiden we het aantal leden van de vzw uit om die diversiteit te weerspiegelen in de algemene vergadering. De oorsprong van de organisatie verklaart de statutaire verankering van zes 'partnerbibliotheken' als leden, al makend sinds het begin ook enkele experten in bibliothecair erfgoed en vertegenwoordigers van de VVBAD en FARO deel uit van de algemene vergadering. De algemene vergadering is in 2020 al uitgebreid met twee leden werkzaam bij andere erkende erfgoedbibliotheken, waarvan één ook bestuurder is.

De algemene vergadering besloot eind 2022 om twee bijkomende leden uit het bredere erfgoedveld aan te trekken. Ook twee vertrekkende experten worden vervangen vanuit deze brede blik, met oog voor een evenwichtige vertegenwoordiging van de doelgroepen, diversiteit, inclusie en geografische spreiding. Bedoeling is om in 2023 vier nieuwe leden te mogen verwelkomen. In 2024 en 2025 breiden we de algemene vergadering telkens uit met twee bijkomende leden.

Bestuursorgaan

De vereniging wordt bestuurd door een bestuursorgaan dat bestaat uit de leidinggevenden van de zes partnerbibliotheken, die optreden als vertegenwoordiger van hun inrichtende overheid, en enkele door de algemene ledenvergadering verkozen onafhankelijke bestuurders. Het bestuursorgaan bepaalt het beleid van de organisatie: ze zorgt voor de afstemming van de initiatieven en waakt erover dat projecten binnen het algemene beleid van de organisatie passen. Het bestuursorgaan duidt ook de vertegenwoordigers aan die namens de organisatie deel uitmaken van externe advies-, bestuurs- of overlegorganen. Het bestuursorgaan komt vijf keer per jaar samen.

In 2022 besloot de organisatie om ook de samenstelling van het bestuursorgaan, dat nu voor twee derde uit institutionele leden bestaat, gradueel verder te verbreden. In de komende jaren worden meer onafhankelijke bestuurders toegevoegd. De mandaten van de institutionele bestuurders zijn vandaag statutair bepaald en niet beperkt in tijd. Een statutenwijziging, die vereist is om deze situatie te wijzigen, ligt in 2026 op tafel.

Dagelijks bestuur

De bestuursvergaderingen worden voorbereid door het dagelijks bestuur, dat bestaat uit de voorzitter, de ondervoorzitter en de penningmeester. Ze vergaderen tweemaandelijks met de coördinator. Het dagelijks bestuur is belast met de lopende zaken en is onder meer verantwoordelijk voor het financieel beheer, het personeelsbeleid, de voorbereiding van beleidsbeslissingen en de opvolging van beslissingen van het bestuursorgaan en de algemene vergadering.

Coördinator

De dagelijkse leiding van de organisatie is in handen van de coördinator, die samen met de voorzitter optreedt als aanspreekpunt en gezicht van de Vlaamse Erfgoedbibliotheken. De coördinator is de

leidinggevende van de andere personeelsleden en rapporteert over hun werkzaamheden aan het bestuur en de algemene vergadering.

Werkkader

De belangrijkste procedures en de bevoegdheden zijn vastgelegd in documenten die formeel zijn goedgekeurd door het bestuursorgaan of de algemene vergadering, waaronder de statuten, het huishoudelijk reglement en de nodige teksten over interne organisatie. In 2023 worden die geactualiseerd en uitgebreid.

Transparantie

Alle leden en hun vertegenwoordigers kunnen de notulen en beslissingen van de algemene vergadering en het bestuursorgaan raadplegen, evenals de nodige financiële rapportage. De leden van het bestuursorgaan kunnen ook de notulen en beslissingen van het dagelijks bestuur inzien. Om dit te faciliteren maken we gebruik van een gesloten website om courante en gearchiveerde bestuursdocumenten beschikbaar te maken.

Planning en evaluatie

De doelstellingen uit ons beleidsplan en de beheersovereenkomst met de Vlaamse overheid worden uitgevoerd op basis van een meerjarenplanning die jaarlijks wordt bijgesteld en ter goedkeuring wordt voorgelegd aan het bestuursorgaan en de algemene vergadering. Met de algemene vergadering overlopen we tweemaal per jaar onze werking via de meerjarenplanning en het jaarverslag. Daarnaast maken we plannen van aanpak op voor elk initiatief. Die worden goedgekeurd en opgevolgd door het bestuursorgaan.

Bestuurssamenstelling

PERSOON	N/V ^o	ORGANISATIE	LID VAN ^{oo}			OPMERKINGEN
Mel Collier	N	KU Leuven	DB	BO	AV	lid en voorzitter tot 6 juli
Mathijs Lamberigts	N	KU Leuven	DB	BO	AV	lid vanaf 24 juni voorzitter vanaf 1 sept
Martine Balcer	V	Bibliotheek Hasselt Limburg	DB	BO	AV	ondervoorzitter
An Renard	V	Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience - Antwerpen	DB	BO	AV	vertegenwoordiger en penningmeester tot 30 mei
Hilde Van Kiel	V	KU Leuven Bibliotheken	DB	BO	AV	penningmeester vanaf 24 juni
Peter Thoelen	V	Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience - Antwerpen		BO	AV	vertegenwoordiger vanaf 30 mei
Trudi Noordermeer	V	Universiteitsbibliotheek Antwerpen		BO	AV	vertegenwoordiger tot 1 oktober
Rik Van Daele	V	Universiteitsbibliotheek Antwerpen		BO	AV	vertegenwoordiger vanaf 1 oktober
Koen Calis	V	Openbare Bibliotheek Brugge		BO	AV	
Dries Moreels	V	Universiteitsbibliotheek Gent		BO	AV	
Jessica Jacobs	N	VVBAD		BO	AV	

PERSOON	N/V [°]	ORGANISATIE	LID VAN ^{°°}		OPMERKINGEN
Johan Eeckeloo	N	Koninklijk Conservatorium Brussel		BO AV	
Steven Van Impe	V	Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience - Antwerpen			AV
Marleen Vandenreyt	V	Bibliotheek Hasselt Limburg			AV
Ludo Vandamme	V	Openbare Bibliotheek Brugge			AV vertegenwoordiger tot 7 december 2021
Katelijne Vercaemer	V	Openbare Bibliotheek Brugge			AV vertegenwoordiger vanaf 7 december 2021
Ward De Pril	V	KU Leuven Bibliotheken			AV
Hendrik Defoort	V	Universiteitsbibliotheek Gent			AV
Maartje De Wilde	V	Universiteitsbibliotheek Antwerpen			AV
Pierre Delsaerdt	N	Universiteit Antwerpen			AV lid tot 30 maart
Jelena Dobbels	N	FARO			AV lid vanaf 25 maart
Jeroen Walterus	N	FARO			AV lid tot 25 maart
Lieve Watteeuw	N	KU Leuven			AV lid tot 30 maart
Katrien Weyns	N	KADOC			AV

[°] V = Vertegenwoordiger van lid-rechtspersoon, N = natuurlijke persoon

^{°°} DB = dagelijks bestuur, BO = raad van bestuur, AV = algemene ledenvergadering

Beleidsplanning 2024-2028

2022 stond bij de Vlaamse Erfgoedbibliotheeken in het teken van een nieuw beleidsplan voor de periode 2024-2028. Zo'n beleidsplan legt de lijnen van onze dienstverlening voor de volgende vijf jaar vast. Bovendien baseert de Vlaamse overheid zich op dit plan om te bepalen welke werkingssubsidie onze organisatie in de volgende beleidsperiode krijgt.

Een planningsteam, bestaande uit de coördinator, twee medewerkers en twee bestuurders, coördineerde het traject. Dit team voerde een omgevingsanalyse uit en ontwikkelde conceptdocumenten voor de diverse onderdelen van het plan. Het team koppelde geregeld terug met het bestuur en de medewerkers.

Participatieve aanpak

We ontwikkelden het plan via een participatief traject zodat we konden inspelen op de noden die leven in de sector en konden afstemmen met diverse partners. Dat zijn in de eerste plaats alle organisaties die bibliothecair erfgoed beheren. Maar we dachten uiteraard breder.

We willen onze dienstverlening zoveel mogelijk op maat van de sector vormgeven. Daarom bevroegen we de sector intensief. Tijdens het Overlegplatform voor erfgoedbibliotheeken 2021 dachten de aanwezige erfgoedprofessionals na over de noden in het veld. Die input vormde mee de basis voor een online nodenbevraging die we samen met FARO opstelden. We vroegen aan 161 zeer uiteenlopende

organisaties die bibliothecair erfgoed beheren om deel te nemen. Maar liefst 47 (29%) dienden de uitgebreide vragenlijst in. We verwerkten alle antwoorden in een nodenrapport, dat vrij raadpleegbaar is. In het najaar organiseerden we tot slot twee focusgroepen met deelnemers uit uiteenlopende organisaties om de inzichten uit de bevraging te verdiepen. Ook voerden we individuele gesprekken met alle erkende erfgoedbibliotheken.

Omgevingsanalyse

Behalve naar de noden in het sector keken we ook naar de stand van zaken in het erfgoedveld en de tendensen in de samenleving. We vroegen de sector welke maatschappelijke evoluties volgens hen het veld van het bibliothecair erfgoed in de komende jaren zouden beïnvloeden. Daarnaast stoffeerden onze medewerkers de omgevingsanalyse vanuit hun ervaring uit het veld, eigen expertise en publicaties zoals *De blik vooruit* (FARO 2022). Uit deze omgevingsanalyse kwam de sector bibliothecair erfgoed naar voren als een diverse sector die veelzijdig erfgoed beheert, maar die kampt met structurele financiële en personele behoeften, en heel wat concrete noden heeft.

Evaluatie werking

Een andere belangrijke bouwsteen was de evaluatie van onze huidige werking, zowel de dienstverlening naar de sector toe als onze interne werking. Op de vermelde inspraakmomenten konden collectiebeheerders ook feedback geven over onze dienstverlening. Hieruit bleek grote waardering voor lopende projecten zoals onze online databanken, krantendigitalisering en voor initiatieven als de collegagroepen, waarin beheerders van bibliothecair erfgoed elkaar kunnen leren kennen en ervaring uitwisselen. Het team en het bestuur evalueerden de interne werking. Het bestuursorgaan gebruikte de tool 'Goed Bestuur', het team een aangepaste versie van de 'quickscan' van FARO. Beide evaluaties waren positief. Verbeterpunten namen we mee in het beleidsplan. Samen met het team en het bestuur stelden we ook een SWOT voor de organisatie op.

Afstemming

Voor een vernetwerkte organisatie is samenwerking en afstemming onmisbaar. Daarom organiseerden we gesprekken met de KBR, de intermediaire organisaties FARO, meemoo en VVBAD, de erfgoedcellen en de landelijke dienstverleners Archiefpunt, ETWIE, PARCUM, Cemper, Vlaamse Kunstcollectie en Histories. Behalve afstemming van de dienstverlening stond het verkennen van samenwerkingsmogelijkheden centraal. Zo realiseren we samen een complementair, wederzijds versterkend aanbod ten dienste van het Vlaamse cultureel erfgoed.

Plan en aanvraag

Het beleidsplanningstraject leidde tot een bijgestelde missie en een nieuwe visie voor de organisatie, met daaruit voortvloeiend een reeks doelstellingen en acties voor 2024-2028. Het bestuursorgaan en de algemene vergadering keurde het plan, inclusief de opgestelde begroting, eind 2022 goed. Het planningsteam ontwikkelde op basis hiervan de aanvraag voor de werkingssubsidie, die het bestuur in januari 2023 goedkeurde en indiende.

FINANCIEEL

→ BP 7.3. Financieel beleid

→ BP 5.2 Sterk beleid

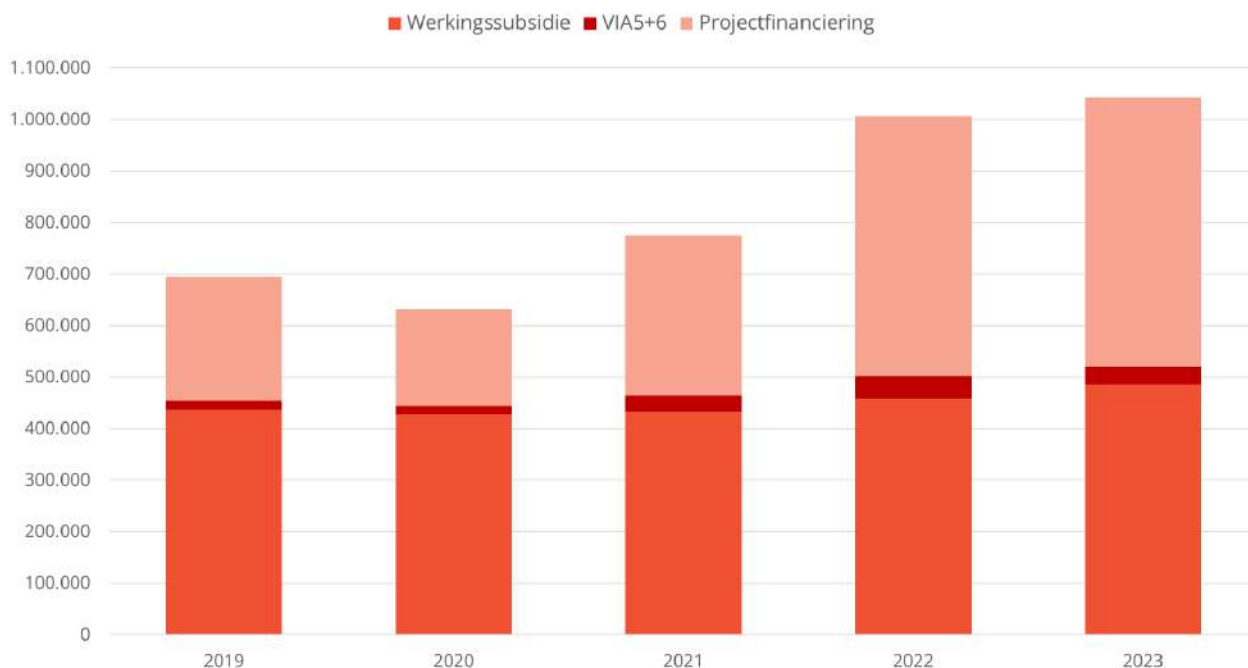
We voeren een gezond financieel beleid door binnen duidelijke kaders een accurate boekhouding te voeren en kostenbewust te handelen.

Financieringsbronnen

De organisatie is voor haar basisfinanciering afhankelijk van een werkingssubsidie voor het uitvoeren van de landelijke dienstverlenende rol binnen het Cultureelerfgoeddecreet. Daarnaast ontvangen we bijkomende personeelssubsidies via de Vlaamse Intersectorale Akkoorden.

Om het ambitieuze beleidsplan dat we in 2018 schreven te kunnen uitvoeren is aanvullende financiering nodig. Gelukkig slagen we erin om heel wat projectsubsidies te verkrijgen die ons de nodige extra slagkracht geven. Vanaf 2022 overstijgen deze projectgebaseerde middelen voor het eerst de werkingssubsidie.

FINANCIERINGSBRONNEN BELEIDSPERIODE 2019-2023

Die situatie zorgt voor de nodige uitdagingen. Het schrijven van goede projectsubsidieaanvragen is tijdsintensief — tijd die ten koste gaat van projecten en initiatieven die met de werkingssubsidie worden uitgevoerd. Elk gesubsidieerd project is ook een extra kostenpost, doordat niet alle kosten subsidieerbaar zijn en door de noodzakelijke inzet van het vaste personeel. De verduurzaming van de projectresultaten in de organisatie is telkens opnieuw een bijkomende structurele post op de begroting, zeker wanneer het gaat om projecten die afhankelijk zijn van IT-infrastructuur. Daardoor blijft van de werkingssubsidie steeds minder geld over om los van projectsubsidies nieuwe initiatieven te ontwikkelen. Ook verdwijnt de kennis en ervaring van het tijdelijke personeel na een project weer uit de organisatie. In deze beleidsperiode hebben we dat deels kunnen voorkomen doordat we mensen aan boord konden houden op vervolgpiloten.

Kostenstructuur

Onze werkingssubsidie gaat grotendeels op aan onze kleine vaste staf, structurele uitgaven zoals huisvesting en het jaarlijkse onderhoud van verschillende websites en databanken. Het projectbudget binnen de structurele middelen is bescheiden. Voor grotere projecten zijn we in belangrijke mate afhankelijk van projectsubsidies.

Personeel is veruit onze grootste kostenpost, 85% in 2022. In 2022 had het team vier functies die met de werkingssubsidie worden betaald (4 VTE), twee functies betaald uit de financiële reserve (1,5 VTE) en zes functies betaald met Vlaamse projectsubsidies (5,8 VTE). Daarnaast werd het team versterkt met beroepsinlevingsstagiairs (4 VTE). Begin 2023 is een van de medewerkers betaald uit de reserve moeten vertrekken door de snel stijgende (loon)kosten. Tegen eind 2023 lopen alle tot nu toe verworven projectsubsidies af. Het risico op een *braindrain* is reëel. We hopen dit te kunnen ondervangen door een werkingssubsidie en het verwerven van subsidies voor 2024.

Begroting

De organisatie werkt sinds 2021 met een meerjarenbegroting om zicht te hebben op de financiële planning voor de lopende beleidsperiode. Elk jaar wordt een jaarbegroting goedgekeurd door de algemene vergadering. Halverwege het jaar rapporteert de penningmeester over de financiële stand van zaken aan het bestuursorgaan en wordt de begroting zo nodig bijgesteld.

Afbouw reserve

In het kader van een gecontroleerde afbouw van de financiële reserve van de organisatie versterkten we in 2022 het team met een tijdelijke erfgoedregistrator, die voornamelijk op het STCV-project werd ingezet. De resultatenrekening van 2022 laat een verlies zien dat in eerste instantie in mindering werd gebracht op de overgedragen winst uit de lopende beleidsperiode en in tweede instantie op reservemiddelen die zijn geormerkt voor het versterken van de dienstverlening. We voorzien om eind 2023 te voldoen aan de regels voor de overdracht van werkingsmiddelen en financiële reserves naar een nieuwe beleidsperiode, met oog voor een gezonde liquiditeit.

Controle

De firma Fiskodata doet onze boekhouding. De financiële toestand van de vereniging, de jaarrekening en de balans, en de regelmatigheid van onze financiële operaties wordt jaarlijks gecontroleerd door een externe accountant. De jaarrekening en het verslag van de externe accountant leggen we elk jaar ter goedkeuring voor aan de algemene vergadering.

Over betalingen zijn er in het huishoudelijk reglement afspraken gemaakt. Betalingen tot vijfduizend euro worden door de coördinator gedaan, grotere transacties moeten door een lid van het dagelijks bestuur digitaal worden goedgekeurd. Met ingang van 2022 is er geen kas meer en gebeuren alle transacties via de bankrekeningen.

We hanteren de principes van de wet op de overheidsopdrachten. Ook bij kleinere opdrachten vragen we offertes aan verschillende partijen. Die worden dan afgewogen tegen elkaar en tegenover vooropgestelde criteria. Kleinere opdrachten worden gegund door het dagelijks bestuur of de coördinator. Voor grote opdrachten maken we een uitgebreid bestek op en is er een beoordelingscommissie met personeels- en bestuursleden en externe experts. Ze brengen een advies uit aan het bestuursorgaan, dat de opdracht vervolgens toewijst.

PERSONEEL

→ BP 7.2. Personeelsbeleid

→ BP 5.2 Sterk beleid

We voeren een kwaliteitsvol personeelsbeleid door in te zetten op competentie management en welzijnsbeleid.

Beleid

Onze organisatie valt onder PC 329.01 en volgt deze regelgeving, met uitzondering van de verloning die de barema's van het gemeentepersoneel in Vlaanderen volgt. We vullen het loon aan met enkele sociale voordelen: maaltijdcheques, hospitalisatieverzekering en een sociaal abonnement voor woon-werkverkeer of een fietsvergoeding. Voor wat betreft preventie zijn we aangesloten bij de Gemeenschappelijke Preventiedienst Antwerpen. Ons sociaal secretariaat is SCWITCH, een samenwerkingsverband van Sociare en SD Worx dat aan socio-culturele instellingen een betaalbare dienstverlening biedt.

Het personeel is ons menselijk kapitaal. De kracht van onze organisatie schuilt in de mensen die er werken, en die willen we koesteren. Daartoe voeren we een competentiegericht personeelsbeleid. De coördinator blijft via regelmatige update-gesprekken op de hoogte van de voortgang van projecten en taken en coacht via deze gesprekken de medewerkers bij de uitvoering ervan. Zo nodig werden daarbij ook het algemeen functioneren en vormingsbehoeften besproken. Formele evaluaties van de medewerkers zijn gepland voor 2023.

Ons team

We beschikken over een team van medewerkers die dienstverlening en samenwerking hoog in het vaandel dragen. In 2022 was het team als volgt samengesteld:

MEDEWERKER	HUIDIGE FUNCTIE	%	IN DIENST	UIT DIENST	OVEREEN - KOMST°	FINANCIERING°°
David Coppoolse	Coördinator	100	2009-10-01		O	W
Sarah Fierens	Projectleider DBNL Vlaanderen	100	2018-04-03		O	P
Sophia Rochmes	Projectleider krantendigitalisering	100	2019-06-17		O	P
Sara Moens	Expert collecties	100	2019-06-24		O	W
Godfried Croenen	Projectleider middeleeuwse handschriften	100	2019-08-01		O	P
Anton Raath	Medewerker databeheer	100	2020-04-16	2022-03-31	B	R
Zanna Van Loon	Expert analytische bibliografie Projectleider vroegmodern drukwerk	100	2021-01-27	2022-08-31	O	W
Montaine Denys	Projectmedewerker krantendigitalisering	100	2021-05-13		B	P
Britt Janssens	Officemanager	60	2021-05-31	2022-06-30	B	W

MEDEWERKER	HUIDIGE FUNCTIE	%	IN DIENST	UIT DIENST	OVEREEN- KOMST ^o	FINANCIE- RING ^{oo}
Dominique Somers	Projectmedewerker krantendigitalisering	100	2021-09-13	2022-01-02	B	P
Zofia Detemmerman	Projectmedewerker krantendigitalisering	90	2021-09-20	2022-09-19	B	P
Tom Eerkens	Projectmedewerker erfgoedregistratie	100	2021-10-28		B	P
Jeroen Cortvriendt	Expert erfgoeddata en informatiebeheer	100	2021-11-01		O	W
Janusz Barwik	Projectmedewerker erfgoedregistratie	100	2022-02-21	2023-02-20	B	R
Heleen Wyffels	Beleidsmedewerker Expert analytische bibliografie Projectleider vroegmodern drukwerk	100	2022-05-01		B	W
Veerle Oerlemans	Officemanager	50	2022-06-16		B	W
Lotte Renard	Projectmedewerker krantendigitalisering	100	2022-09-01	2023-01-31	B	P

^o O = Onbepaalde duur; B = Bepaalde duur

^{oo} W = Werkingssubsidie Cultureelerfgoeddecreet; P = Projectsubsidie; R = Reservemiddelen

Stagiairs

Sinds 2015 werk onze organisatie – deels uit overtuiging, deels uit noodzaak – met beroepsinlevingsstagiars (BIS) die bij ons tegen een beperkte vergoeding tot zes maanden aan de slag gaan. We geven de voorkeur aan een langdurig engagement op de werkvloer in plaats van kortstondige opdrachten in het kader van opleidingen.

Om de balans tussen geven en nemen in evenwicht te houden gaan we met zorg te werk. We schrijven vacatures uit waarna kandidaten bevestigd worden over hun motieven, hun opleidingswensen en hun eigen competenties. Op basis van vraag en aanbod kiezen we dan een geschikte kandidaat uit. Deze langdurige stages blijken zowel voor de stagiair als voor onze organisatie een goede investering te zijn. De meeste van onze stagiairs zijn na hun stage vlot aan een job geraakt, meestal in de erfgoed- of bibliotheeksector.

In 2022 waren deze 13 stagiairs bij ons aan de slag:

PERSOON	FOCUS	SOORT STAGE	STARTDATUM	EINDDATUM
Laurent Breeus-Loos	Middeleeuwse handschriften	BIS	2021-08-16	2022-01-30
Hans Op de Beeck	Communicatie, DBNL, Krantendigitalisering	BIS	2022-01-10	2022-07-09
Catho Creemers	Middeleeuwse handschriften	BIS	2022-01-10	2022-07-09
Liam Giraerts	Krantendigitalisering	BIS	2022-01-17	2022-07-16
Ciel De Kock	Krantendigitalisering	BIS	2022-01-17	2022-07-16

PERSOON	FOCUS	SOORT STAGE	STARTDATUM	EINDDATUM
Claudia Renzi	Middeleeuwse handschriften	Studiestage BIS	2022-02-21 2022-05-21	2022-05-20 2022-08-05
Sophie Becue	Krantendigitalisering	BIS	2022-03-07	2022-09-06
Luna Spruyt	Middeleeuwse handschriften	BIS	2022-07-11	2023-01-08
Jef De Langhe	Krantendigitalisering, DBNL	BIS	2022-08-22	2023-02-21
Klara De Maeseneir	Krantendigitalisering	BIS	2022-08-01	2023-01-31
Kathy Wuyts	Krantendigitalisering	BIS	2022-08-01	2023-01-31
Inge Timan	Krantendigitalisering	BIS	2022-09-06	2022-12-31
Elize Van Opstal	Middeleeuwse handschriften	BIS	2022-11-07	

Vorming

In onze innovatieve, projectgedreven organisatie zijn vaak nieuwe competenties nodig die opgebouwd of aangeleerd moeten worden. Alle medewerkers, ook tijdelijk personeel en stagiairs die via beroepsinlevingsovereenkomsten werken, krijgen de kans om zich bij te scholen en te ontwikkelen. Dat kan via een intensieve opleiding, maar evengoed via coaching door een collega of deelname aan overleg, studiedagen, collegagroepen of studiebezoeken. Onze medewerkers volgden de ontwikkelingen binnen ons expertiseveld via deelname aan (internationale) studiedagen en congressen.

MEDEWERKER	VORMING
Sophie Becue (stagiair)	Digital Heritage Seminar: Layout Analysis and OCR with Deep Learning and Heuristics (KBR)
David Coppoolse	Webinars beleidsplanning (FARO) Inclusief taalgebruik (FARO)
Jeroen Cortvriendt	Groeien in je erfgoedjob (FARO) Wikimedia uploadworkshop (meemoo)
Godfried Croenen	MMMONK School (Openbare Bibliotheek Brugge) Les bases de données iconographiques à l'heure de l'intelligence artificielle (Ecole nationale des Chartes, Parijs)
Montaine Denys	Groeien in je erfgoedjob (FARO) Workshop auteursrechten (meemoo) Europeana Research Community Café - Collections as data Cursus auteursrechten (FARO) Digital Heritage Seminar: Layout Analysis and OCR with Deep Learning and Heuristics (KBR)
Liam Giraerts (stagiair)	Digital Heritage Seminar: Layout Analysis and OCR with Deep Learning and Heuristics (KBR)
Sara Moens	Webinars beleidsplanning (FARO) Netwerkmoment Co-waarderen (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed NL)
Sophia Rochmes	Europeana Research Community Café - Collections as data

	Digital Heritage Seminar: Layout Analysis and OCR with Deep Learning and Heuristics (KBR)
Luna Spruyt (stagiair)	MMMONK School (Openbare Bibliotheek Brugge)
Zanna Van Loon	Provenance Seminar (CERL) How to search the Gesamtkatalog der Wiegendrucke (workshop van Falk Eisermann)
Elize Van Opstal (stagiair)	MMMONK School (Openbare Bibliotheek Brugge)

Bovendien bezitten de medewerkers van de Vlaamse Erfgoedbibliotheken zelf heel wat expertise die ze kunnen delen met collega's. Daarom zetten we ook in op interne kennisdeling.

Selectie en onthaal

Voor elke vacature, ook die voor stagiairs, doen we een aanwervingsprocedure met brede verspreiding van de vacaturetekst. Daarin staat telkens dat we gelijke kansen en diversiteit stimuleren en dat we aanwerven op basis van competenties, ongeacht leeftijd, geslacht, afkomst, levensvisie of functiebeperking. Elk profiel wordt genderneutraal geschreven. De invulling verloopt op een integere, transparante en professionele wijze, op basis van een zorgvuldige afweging van individuele competenties ten opzichte van een vooropgesteld functieprofiel. Voor stagiairs gebeurt dat door een jury van personeelsleden. Bij aanwerving van personeel wordt de jury gevormd door tenminste één bestuurslid, de coördinator en een externe adviseur, meestal een collega uit de sector met een gelijkaardige expertise als gevraagd.

Nieuwe medewerkers, en tot op zekere hoogte ook stagiairs, maken normaal gezien kennis met de verschillende diensten van een erfgoedbibliotheek bij onze partners. Nieuwe medewerkers krijgen interne vorming van collega's, bijvoorbeeld rond het werken met de verschillende digitale tools. We hebben ook het 'VEB Intranet': een uitgebreide interne website en set van documenten waarmee we de belangrijkste procedures en afspraken die in onze organisatie van toepassing zijn hebben gedocumenteerd. Op die manier kunnen nieuwe mensen sneller en zelfstandiger starten en verzekeren we er ons ook van dat kennis niet verloren gaat.

Toekomst

Het netwerk, de sectorkennis en de expertise die we in de afgelopen jaren hebben opgebouwd willen we duurzaam blijven inzetten voor onze doelgroepen. We kunnen dat alleen als we onze deskundige medewerkers kunnen behouden. Van zes expertisegebieden (manuscripten, vroegmodern drukwerk, historische kranten, collectieontwikkeling en -behoud, literair erfgoed en erfgoeddata/digitaal erfgoed) worden er vandaag drie gefinancierd met de werkingssubsidie, voor de overige zijn we afhankelijk van opeenvolgende projectmiddelen. Dat maakt de toekomstige beschikbaarheid van expertise en ondersteuning voor de sector onzeker. We hopen voor 2024-2028 voldoende financiering te vinden om de slagvaardige organisatie te blijven die we vandaag zijn.

KWALITEITSZORG EN PROJECTMANAGEMENT

→ BP 7.4 Kwaliteitszorg en projectmanagement

→ BO 5.4 Kwaliteitsvolle werking

We bieden een kwaliteitsvolle dienstverlening door solide projectmanagement en door processen en procedures goed uit te denken, helder te omschrijven en regelmatig kritisch te evalueren.

Documentatie

Bij de uitvoering van structurele diensten is het documenteren van processen en procedures noodzakelijk om continuïteit en consistentie te garanderen binnen onze organisatie, waar ook vaak met tijdelijk personeel wordt gewerkt. Ook de initiatieven waarin we samenwerken met (wisselende) externe partijen hebben hier voordeel bij. Bij het inwerken van nieuw personeel of nieuwe samenwerkingspartners merken we steeds weer hoe de beschikbaarheid van die documentatie de leercurve verkort.

De dagelijkse werking van het team wordt ondersteund door het VEB Intranet, een interne wiki waarop we zaken rond de dagelijkse werking van de organisatie documenteren. De werking rond onze databanken is beschreven in projectdossiers op onze website en wiki's waarin de beschrijvingsregels in detail zijn uitgewerkt. Bij projecten leggen we de nadruk meer op het documenteren van de opgedane kennis en ervaringen, in functie van mogelijk hergebruik binnen de sector.

We hanteren duidelijke archiefregels voor het correct klasseren van (project)documenten. We werken daarbij volledig digitaal.

Projectmatig werken

Voor projecten en initiatieven maken we altijd een plan van aanpak op, inclusief doelstellingen, budget, financiën, engagementen, resultaten en timing, dat wordt goedgekeurd door het bestuursorgaan. Afhankelijk van de omvang van het initiatief kan het gaan om een zeer uitgebreid plan of om een nota van enkele pagina's.

Over projecten wordt regelmatig verslag gedaan op de vergaderingen van het dagelijks bestuur en het bestuursorgaan, zodat bijsturing mogelijk is. We proberen op elke bestuursvergadering ten minste één project uitvoerig te bespreken. Na afronding van initiatieven wordt een eindrapport opgemaakt dat terugkoppelt naar het oorspronkelijke plan van aanpak.

Om de activiteiten van onze organisatie overkoepelend aan te sturen werken we met een meerjarenplanning en een meerjarenbegroting voor de hele beleidsperiode die jaarlijks worden bijgesteld.

Projectorganisatie

Ons bestuursorgaan is de eigenaar en opdrachtgever van elk project. Het bestuur neemt kennis van de (tussentijdse) projectresultaten en keurt deze goed of af. Ze verantwoordt bij de Vlaamse overheid of andere financiers de resultaten in functie van verkregen middelen. Wijzigingen aan projectplannen moeten door het bestuursorgaan worden goedgekeurd.

Het dagelijks bestuur bewaakt namens het bestuursorgaan samen met de coördinator over de voortgang van projecten en stuurt zonodig in overleg met de projectleider de uitvoering ervan bij.

De projectleider is een personeelslid dat zorgt voor het efficiënte en effectieve verloop van het project conform het projectplan. De projectleider legt hierover verantwoording af aan het bestuursorgaan en

rapporteert op regelmatige basis over de projectvoortgang aan de coördinator en het dagelijks bestuur. De projectleider stuurt het projectteam aan en zit de klankbordgroep voor.

Het projectteam staat in voor de uitvoering van de taken binnen het project en de realisatie van de vooropgezette doelen. Het bestaat uit specifiek projectpersoneel en ander (toegevoegd) personeel. Zo nodig kunnen ook personeelsleden van formele projectpartners aan dit team worden toegevoegd. De samenstelling ervan kan wijzigen in functie van de voorliggende taken en de expertise die op een bepaald moment nodig is.

Een klankbordgroep of adviescommissie ondersteunt het projectteam bij het formuleren van antwoorden op projectinhoudelijke vragen. Hij bestaat uit mensen die vanuit hun functie of expertise belangrijke input en feedback leveren die bijdragen tot een kwaliteitsvolle realisatie van de verschillende projectonderdelen. Via de klankbordgroep verzekert het project zich ook van draagvlak voor het project bij de projectpartners en de cultureel-erfgoedsector.

COMMUNICATIE

→ BP 7.5 Communicatie

→ BO 5.3 Transparante communicatie

We communiceren op een wervende en heldere manier over ons aanbod en onze diensten.

Activiteitenfiches

Al onze activiteiten door de jaren heen zijn beschreven in zogenaamde ‘activiteitenfiches’ op onze website. We zorgen voor de regelmatige aanvulling en actualisering van de fiches, zodat ze steeds de meest recente informatie bevatten. In totaal zijn er nu 76 beschrijvingen.

→ vlaamse-erfgoedbibliotheken.be/activiteiten

Nieuws

Via onze website, sociale media en nieuwsbrief houden we collectiebeheerders en andere stakeholders op de hoogte van onze activiteiten. We communiceren regelmatig over de voortgang en tussentijdse realisaties van onze grotere projecten via nieuwsberichten en projectnieuwsbrieven.

Communicatiebeleid

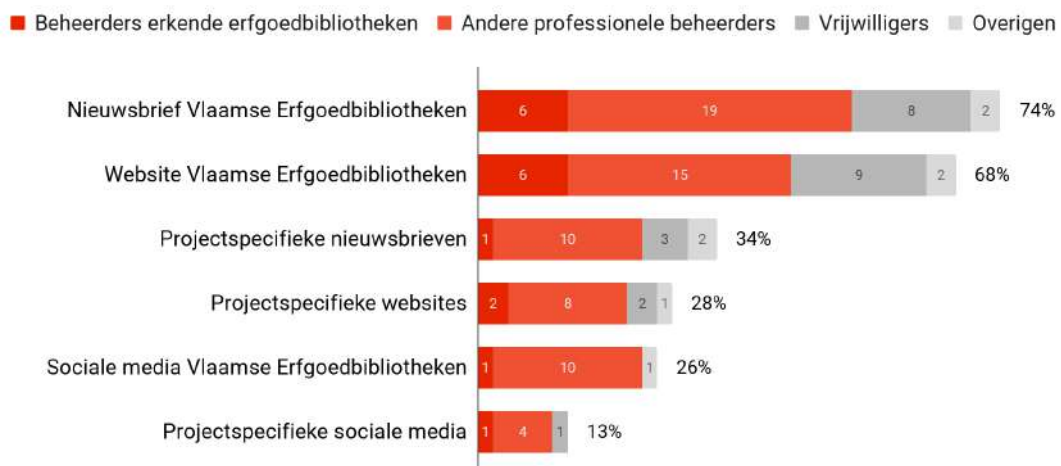
We ontwikkelen gaandeweg een nieuw communicatiebeleid dat is aangepast aan de huidige noden en mogelijkheden.

Sinds 2021 zetten we sociale media op een meer consistente manier in om onze initiatieven te promoten, aan kennisdeling te doen met de sector en het brede publiek met bibliothecair erfgoed bekend te maken. We vertrekken daarbij van een duidelijkere afbakening van de doelgroepen per kanaal. Communicatie gericht op professionals in de sector bedienen we vanuit de kanalen onder het merk Vlaamse Erfgoedbibliotheken. Binnen projecten leggen we communicatie-accenten die aansluiten bij de doelgroep en soms gebruiken we daarvoor afzonderlijke kanalen. Publieksgerichte communicatie doen we onder de vlag van Flandrica.be.

In de nodenbevraging die we in de zomer van 2022 uitvoerden vroegen we beheerders van bibliothecaire collecties ook naar de wensen op het vlak van communicatie. De bevindingen nemen we mee in de verdere ontwikkeling van onze communicatie-aanpak.

Via welke media wil je updates en nieuws van de Vlaamse Erfgoedbibliotheken kunnen volgen?

(alle respondenten; n=47; meerder antwoorden mogelijk)

Over welke onderwerpen wil je van de Vlaamse Erfgoedbibliotheken updates en nieuws ontvangen?

(alle respondenten; n=47; meerdere antwoorden mogelijk)

BIJLAGEN

1 DOELSTELLINGEN BELEIDSPLAN 2019 – 2023

2019 vormde het startschot voor een nieuwe beleidsperiode, waarin de vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken haar ambitieuze beleidsplan 2019-2024 wil realiseren. De doelstellingen die we verwezenlijken met middelen van de Vlaamse Gemeenschap zijn vastgelegd in een beheersovereenkomst (zie bijlage 2).

1 De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken verenigt de erfgoedbibliotheken en zet hen nadrukkelijker op de kaart.

1.1 Samenbrengen

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken brengt erfgoedbibliotheken samen door de organisatie van een jaarlijks Overlegplatform en het faciliteren van stages en collegagroepen.

1.2 Vertegenwoordiging

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken geeft erfgoedbibliotheken een stem door zelf en met hen te participeren in diverse gremia en initiatieven.

1.3 Belangenbehartiging

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken verdedigt de belangen van erfgoedbibliotheken door te luisteren naar hun wensen en noden en deze zelf en met hen aan te kaarten op relevante fora.

1.4 Internationale wisselwerking

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken verhoogt de Vlaamse aanwezigheid van erfgoedbibliotheken en hun collecties op het internationale toneel door zelf en met hen te participeren in diverse gremia en initiatieven.

1.5 Kennisopbouw en expertisedeling

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken verbetert de kennisopbouw en expertisedeling onder erfgoedbibliotheken door het opsporen en bekend maken van goede praktijken in Vlaanderen, het opvolgen en verspreiden van internationale ontwikkelingen en het aanbieden van advies, vorming en gedocumenteerde kennis.

2 De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken stimuleert een gecoördineerd en welafgewogen collectiebeleid.

2.1 Collectiewijzer Erfgoedbibliotheken

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken faciliteert de opmaak van geactualiseerde collectiebeschrijvingen en collectie(vormings) profielen door het verder uitbouwen van de Collectiewijzer Erfgoedbibliotheken en de actieve begeleiding bij het gebruik ervan.

2.2 Waarderen

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken promoot waarderen als basis voor erfgoedzorg door het verder uitbouwen van het instrumentarium hiervoor en de actieve begeleiding bij het gebruik ervan.

2.3 Collectiebeleidsplan

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken stimuleert het opmaken van een collectiebeleidsplan door het verder uitbouwen van het instrumentarium hiervoor en de actieve begeleiding bij het gebruik ervan.

2.4 Collectieafspraken

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken faciliteert het opmaken van collectieafspraken op deelgebieden

door het verder uitbouwen van het instrumentarium hiervoor, het samenbrengen van collectiebeheerders en het formaliseren van onderlinge afspraken.

2.5 Topstukken

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken ondersteunt het topstukkenbeleid van de Vlaamse overheid door expertisedeling en het aanbieden van goede bewaaromgevingen voor Vlaamse topstukken.

3 De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken bewerkstelligt de internationale zichtbaarheid en vindbaarheid van Vlaams bibliothecair erfgoed.

3.1 Vlaamse oude drukken

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken ontsluit Vlaams gedrukt erfgoed t.e.m. de 18de eeuw door het aanbieden, aanvullen en optimaliseren, in samenwerking met partners, van de Short Title Catalogus Vlaanderen (STCV).

3.2 Vlaamse incunabelen

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken vergroot de internationale zichtbaarheid van Vlaamse incunabelen door ontsluiting in STCV en een publieksinitiatief rond het ontstaan van de boekdrukkunst in Vlaanderen.

3.3 Vlaamse drukkers

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken stimuleert onderzoek naar Vlaamse drukken en drukkers door STCV-data aan te bieden als open data aan gebruikers en aan overkoepelende (internationale) platformen.

3.4 Belgische kranten

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken ontsluit Belgische kranten uit de collecties van erfgoedbibliotheken door het aanbieden, aanvullen en optimaliseren, in samenwerking met partners, van de krantencatalogus Abraham.

3.5 Handschriften in Vlaamse erfgoedbibliotheken

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken vergroot de internationale zichtbaarheid en vindbaarheid van handschriften in Vlaamse erfgoedbibliotheken door het ontwikkelen, in samenwerking met partners, van een nieuwe centrale toegang.

4 De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken bouwt binnen een breder netwerk mee aan de internationale toegang tot gedigitaliseerde collecties en born digital publicaties uit Vlaanderen.

4.1 Flandrica.be

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken verhoogt de internationale zichtbaarheid van bijzonder Vlaams erfgoed en topstukken in het bijzonder door de uitbouw van Flandrica.be en de integratie van de data in een geoptimaliseerde Collectiewijzer Erfgoedbibliotheken.

4.2 Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken zorgt voor een sterkere Vlaamse aanwezigheid in de DNB en een grotere zichtbaarheid van dit project in Vlaanderen door een constructieve samenwerking met de Taalunie en de Koninklijke Bibliotheek van Nederland en stakeholders in Vlaanderen.

4.3 Digitale strategie

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken ondersteunt de gecoördineerde digitalisering van Vlaams bibliotheekerfgoed door de ontwikkeling, binnen een netwerk, van een digitale strategie en langetermijnvisie.

4.4 Digitaliseringsprogramma

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken werkt mee aan het digitaal ontsluiten van Vlaams bibliotheekerfgoed door de coördinatie, in samenwerking met partners, van een of meerdere grootschalige, overkoepelende digitaliseringsprojecten en de inzet van bibliotheekexpertise.

4.5 Gezamenlijke toegang

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken bereidt de gezamenlijke ontsluiting van digitale collecties voor door middel van een gedegen haalbaarheidsonderzoek en het engageren van projectpartners.

4.6 E-depot voor digitale publicaties

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken stimuleert de beschikbaarstelling in Vlaanderen van digitale publicaties, door een actieve en deskundige partner te zijn in het e-depot van de KBR.

5 De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken stimuleert een beter behoud en beheer van Vlaams bibliothecair erfgoed.

5.1 UPLA-model voor schaderegistratie

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken verhoogt de kennis en het bewustzijn over de schade aan collecties door het verder uitbouwen en begeleid uitrollen van UPLA en de opmaak van een Vlaams schaderegister.

5.2 Model voor registratie bewaaramstandigheden

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken verhoogt de kennis en het bewustzijn m.b.t. depotbeleid door het ontwikkelen en begeleid aanbieden van een instrumentarium voor het uniform en systematisch in kaart brengen van de bewaaramstandigheden.

5.3 Conserveringsplan

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken stimuleert een strategische verbetering van de bewaaramstandigheden van collecties door het ontwikkelen en begeleid aanbieden van een instrumentarium.

5.4 Depotbeleid

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken neemt een stimulerende rol op m.b.t. de creatie van bijkomende depots voor erfgoedbibliotheken door de coördinatie van beleidsvoorbereidend onderzoek en dossiervorming.

5.5 Adviesverlening

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken verbetert het behoud en beheer van collecties door het inzetten van experts.

5.6 Urgentieteam

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken beperkt de impact van calamiteiten op de collecties door het opzetten en coördineren van een urgentienetwerk.

6 De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken helpt erfgoedbibliotheken om zich beter te verankeren in de hedendaagse samenleving.

6.1 Participatie

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken stimuleert een meer participatieve werking door zelf een voorbeeld te stellen en collega's en experts rond dit thema samen te brengen.

6.2 Diversiteit

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken stimuleert de aandacht voor diversiteit binnen het beleid en de collectie door zelf een voorbeeld te stellen en collega's en experts rond dit thema samen te brengen.

6.3 Duurzaamheid

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken stimuleert een duurzamere manier van werken door zelf een voorbeeld te stellen en collega's en experts rond dit thema samen te brengen.

7 De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken voert een doordacht en kwaliteitsvol beleid.

7.1 Goed bestuur

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken handelt volgens de principes van goed bestuur door een evenwichtige samenstelling en regelmatige evaluatie van haar bestuursorganen en transparante besluitvorming.

7.2 Personeelsbeleid

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken voert een kwaliteitsvol personeelsbeleid door in te zetten op competentie management en welzijnsbeleid.

7.3 Financieel beleid

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken voert een gezond financieel beleid door binnen duidelijke kaders een accurate boekhouding te voeren en kostenbewust te handelen.

7.4 Kwaliteitszorg en projectmanagement

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken biedt een kwaliteitsvolle dienstverlening door kwaliteitsvol projectmanagement en door processen en procedures goed uit te denken, helder te omschrijven en regelmatig kritisch te evalueren.

7.5 Communicatie

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken communiceert op een wervende en heldere manier over haar aanbod en diensten, door de ontwikkeling en implementatie van een nieuwe communicatiestrategie.

2 DOELSTELLINGEN BEHEERSOVEREENKOMST 2019 – 2023

Tijdens de beleidsperiode 2019 - 2023 voeren we onderstaande doelstellingen uit met een werkingssubsidie van de Vlaamse Gemeenschap.

SD 1 PLATFORM

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken verbindt, versterkt, verankert en vertegenwoordigt erkende en niet-erkende erfgoedbibliotheken, zowel in Vlaanderen als internationaal.

OD 1.1 Verbinden

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken stimuleert kennisopbouw, wisselwerking en synergie door de coördinatie van ontmoetingsmomenten, overleg en samenwerkingen tussen Vlaamse actoren en met Belgische en internationale partners.

- OVERLEGPLATFORM VOOR ERFGOEDBIBLIOTHEKEN
- LIDMAATSCHAPPEN

OD 1.2 Versterken

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken versterkt de professionele werking van erfgoedbibliotheken door het aanbieden, in samenwerking met partners, van vorming en begeleiding rond collectiebeleid, -behoud en -beheer.

- COLLEGAGROEPEN
- KLANKBORDGROEPEN
- ADVIES
- INFORMATIEVOORZIENING
- GOVPUB

OD 1.3 Verankeren

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken helpt erfgoedbibliotheken om zich beter te verankeren in de hedendaagse samenleving door inclusie, duurzaamheid en participatie op de agenda te zetten.

- PARTICIPATIE
- DIVERSITEIT
- DUURZAAMHEID

OD 1.4 Vertegenwoordigen

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken geeft erfgoedbibliotheken een stem door zelf en samen met hen te participeren in diverse gremia en initiatieven, zowel in Vlaanderen als internationaal.

- LIDMAATSCHAPPEN
- DBNL

SD 2 COLLECTIEBELEID

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken stimuleert een wel afgewogen collectiebeleid en collectieafspraken door het ontwikkelen en aanbieden van een gedeeld instrumentarium en door de ondersteuning van het Vlaams Topstukkenbeleid.

OD 2.1 *Collectiewijzer Erfgoedbibliotheken*

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken faciliteert de opmaak van geactualiseerde collectiebeschrijvingen en -profielen door het verder uitbouwen en aanbieden van de Collectiewijzer Erfgoedbibliotheken.

- [WIJZER WAARDEREN](#)
- [COLLECTIEWIJZER 2020](#)
- [OPENDATAHUB](#)

OD 2.2 *Waarderen*

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken promoot waarderen als basis voor erfgoedzorg door het verder uitbouwen en aanbieden van het instrumentarium hiervoor.

- [WIJZER WAARDEREN](#)
- [COLLECTIEWIJZER 2020](#)

OD 2.3 *Topstukken*

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken ondersteunt het topstukkenbeleid van de Vlaamse overheid door expertisedeling en door de coördinatie van het aanbieden van goede bewaaromgevingen voor Vlaamse topstukken door partners.

- [TOPSTUKKEN](#)
- [FLANDRICA.BE](#)

SD 3 ONTSLUITING

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken zorgt voor de internationale zichtbaarheid en vindbaarheid van Vlaams bibliothecair erfgoed door het ontwikkelen, aanbieden en aanvullen, in samenwerking met partners, van gespecialiseerde databanken.

OD 3.1 *Vlaamse oude drukken*

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken ontsluit Vlaams gedrukt erfgoed tot en met de 18de eeuw via de Short Title Catalogus Vlaanderen (STCV).

- [STCV](#)
- [IMPRESSVM](#)
- [UNICAT](#)
- [OPENDATAHUB](#)

OD 3.2 *Belgische kranten*

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken ontsluit Belgische kranten uit de collecties van erfgoedbibliotheken via de krantencatalogus Abraham en vult deze verder aan mits extra financiering gevonden wordt.

- [ABRAHAM 2020](#)
- [UNICAT](#)
- [OPENDATAHUB](#)

OD 3.3 *Middeleeuwse handschriften in Vlaamse erfgoedbibliotheken*

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken ontsluit, mits extra financiering gevonden wordt, middeleeuwse handschriften in Vlaamse erfgoedbibliotheken in de nieuwe databank Medieval Manuscripts in Flemish Collections.

- [MMFC](#)
- [UNICAT](#)
- [OPENDATAHUB](#)

SD 4 DIGITALE COLLECTIES

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken versterkt de digitale aanwezigheid en toegankelijkheid van Vlaams bibliothecair erfgoed door de ontwikkeling van een opendatahub en het meewerken aan digitaliseringsprojecten in samenwerking en afstemming met relevante actoren.

OD 4.1 *Opendatahub*

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken ontwikkelt een opendatahub zodat haar databanken vindbaar, toegankelijk, interoperabel en herbruikbaar zijn voor de internationale cultureel-erfgoedgemeenschap.

- [OPENDATAHUB](#)
- [FLANDRICA.BE](#)

OD 4.2 *Digitaliseringsprogramma*

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken werkt mee aan het digitaal ontsluiten van Vlaamse bibliothecair erfgoed door de coördinatie, in samenwerking met partners, van grootschalige, overkoepelende digitaliseringsprojecten, mits extra financiering gevonden wordt.

- [DBNL](#)
- [ABRAHAM 2020](#)

SD 5 BELEID, COMMUNICATIE EN ORGANISATIE

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken voert een doordacht en kwaliteitsvol beleid.

OD 5.1 *Goed bestuur*

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken handelt volgens de principes van goed bestuur.

- [BESTUUR](#)

OD 5.2 *Sterk beleid*

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken voert een kwaliteitsvol personeelsbeleid en een gezond financieel beleid.

- [PERSONEEL](#)
- [FINANCIEEL](#)

OD 5.3 *Transparante communicatie*

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken communiceert op een wervende en heldere manier over haar aanbod en diensten.

- [COMMUNICATIE](#)

OD 5.4 *Kwaliteitsvolle werking*

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken hanteert de principes van projectmanagement en evalueert regelmatig haar werking en procedures.

- [KWALITEITSZORG EN PROJECTMANAGEMENT](#)

COLOFON

VLAAMSE ERFGOEDBIBLIOTHEKEN VZW

Ondernemingsnummer 807 182 728

Maatschappelijke zetel

Statiestraat 179

2600 Berchem

+32 (3) 202 87 80

info@vlaamse-erfgoedbibliotheken.be

Antwerpen 2023

D/2023/12377/1

Versie 1.0a - 2023-04-04

Met bijdragen van David Coppoolse, Jeroen Cortvriendt, Godfried Croenen, Sarah Fierens, Sara Moens, Sophia Rochmes, Zanna Van Loon en Heleen Wyffels.

Foto omslag: Medewerker van het STCV-project aan het werk in het Koninklijk Conservatorium Antwerpen

Licentie

Verspreiding toegestaan onder de licentie Creative Commons Naamsvermelding -

GeenAfgeleideWerken (BY-ND) 2.0 België <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/2.0/be/deed.nl>

